Nummer 36 Donderdag 4 September 1930 30ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

De „Gouden Koninginnedag"

„......Nimmer tevoren werd de saamhoorigheid tusschen Oranje, Ned.-Indië en Nederland zoo duidelijk gevoeld......"

Nederland en Indië, beide hebben den vijftigsten verjaardag van Hare Majesteit de Koningin gevierd op een zoo luisterrijke wijze, dat ieder die er getuige van mocht zijn, waar ook in Oost en West, waar onze driekleur waait, tot in lengte van dagen de herinnering eraan behouden zal.

Men had het niet anders kunnen verwachten. De zegeningen die Nederland en de overzeesche gewesten gedurende Harer Majesteits regeering hebben mogen ontvangen, zijn zoovele, dat ons volk, van dankbaarheid vervuld, met beide handen de gelegenheid heeft aangegrepen op dezen in het leven van onze Vorstin zoo bijzonderen dag blijk te geven van zijn diep-gevoelde erkentelijkheid en van zijn groote verknochtheid aan het Huis van Oranje. Er is wellicht een tijd geweest waarin deze woorden voor enkele groepen der bevolking meer schoon van vorm dan diep van zin waren, maar de harde jaren onzer jongste Historie hebben ook aan dit geslacht diep in het harte doen beseffen hoe onnoemelijk veel wij aan Oranje hebben te danken. In fiere zelfbewustheid bleef onze Koningin ook in de moeilijkste uren, het Hoofd der natie en haar groote gaven en haar onuitputtelijke liefde hielden bijeen wat, door de booze machten van een zelfzuchtigen tijd, jammerlijk verdeeld zou zijn geworden. Vrede, welvaart, voorspoed bracht Harer Majesteits regeering in Nederland en Indië. Herhaaldelijk heeft onze Vorstin in een warm gesproken persoonlijk woord doen blijken hoezeer de belangen van Oost en West haar ter harte gaan en op den vooravond van haar vijftigsten verjaardag hebben vele tienduizenden in deze verre gewesten naar de Koninklijke stem kunnen luisteren, zoo duidelijk als ware de Landsvorstinne in hun midden. „Een diepe ontroering maakte zich van de menschenmassa meester, — zoo lezen wij in een Aneta-telegram uit Batavia —, en nimmer te voren werd de saamhoorigheid tusschen Oranje, Ned.-Indië en Nederland zoo duidelijk gevoeld". Waar zou men beter en dieper kunnen beseffen dan juist in Oost en West, dat haar naam het symbool is van de beste eigenschappen van onzen stam en onzen volksaard? Hare Majesteit heeft op den dag van dit kroonjaar kunnen zien hoezeer zij leeft in ons aller hart en hoe zij is en blijft het symbool onzer nationale eenheid en de verpersoonlijking onzer historische saamhoorigheid.

Behoeft het nog een woord van toelichting hoezeer dit besef ook leeft bij het Hoofdbestuur onzer Vereeniging, die immers in haar vaandel heeft staan: „Oost en West en Nederland, krachtig door het Rijksverband"? Dit Rijksverband wordt door de persoonlijkheid van onze Landsvrouwe bezegeld, het ligt en rust in hare handen en wij weten hoe goed en veilig het daar is. Toen dan ook de plannen voor het organiseeren van een lichtstoet in de residentie bekend werden, heeft het Hoofdbestuur gemeend, dat „Oost en West"

De wagen van „Oost en West" in den Haagschen lichtstoet.
„Oost en West en Nederland
Krachtig door het Rijksverband".
Onze lichtauto ontving den eersten prijs voor den origineelsten wagen, de zilveren medaille van den Commissaris der Koningin.

Nieuwe Ledenlijst van „Oost en West".

Voor Firma's die de nieuwe volledige LEDENLIJST der Vereeniging wenschen te ontvangen, wordt de ingenaaide lijst verkrijgbaar gesteld ad *f* 2.50 per ex., bij het Algemeen Secretariaat der Vereeniging, KORTE VOORHOUT 6, Den Haag.

De man met gevoel van eigenwaarde heeft ook altijd respect voor de meening van anderen. Wie een opgeblazen meening over zich zelf heeft, in plaats van gevoel van eigenwaarde, toont meestal alleen maar respect voor degenen, die hem overbluffen. (Maandblad „Succes").

Er is één ding, dat de gemiddelde man steeds bereid is met zijn medemenschen en met de rest van de wereld blindelings te deelen. Dat is zijn goede opinie over zich zelf. (De Zakenwereld).

FIRMA T. TEN BOSCH
Hoofdstraat 135 Gevestigd 1878
APELDOORN 5526 Telefoon 132
MODERNE OPTIEK
Staalwaren — Artikelen voor Ziekenverpleging

in dezen glorieuzen stoet zeer zeker niet ontbreken mocht. Met veler medewerking, waarvoor hier een woord van dank mag worden uitgesproken, werd een waarlijk schitterenden, — ook de Haagsche pers heeft hem aldus gekwalificeerd —, lichtwagen ingericht, die aan de vele duizenden langs den weg in den duisteren avond, stralend van licht, van kracht en van sterk en gezond idealisme, heeft doen zien in een levendig het oog en hart aansprekende symbolische voorstelling, het groote belang der Overzeesche Gewesten in Oost- en West-Indië als deelen van het Rijk der Nederlanden. Ook het gebouw van het Bankiersgebouw Menno waarin de bureaux van „Oost en West" gevestigd zijn, trok door zijn fraaie gevelverlichting zeer de aandacht.

In de verspreide deelen van het rijk is Oranje de historische kracht die samenbindt. Oranje is nog steeds voor ons een levend symbool van het beste, dat er leeft in ons volk. De verklaring daarvan ligt waarlijk niet alleen in de geschiedenis. Zij wordt daarnaast en vooral gevonden in de persoonlijkheid van onze Koningin.

Dat Koningin Wilhelmina nog een zeer lange reeks van jaren voor haar volk gespaard moge blijven, is de bede welke uit het hart van elken Nederlander gerezen zal zijn in deze dagen van uitbundige vreugde waarin ook diep en ernstig het besef bleef leven, hier en in Oost en West, dat meer dan ooit wellicht in dezen tijd op haar liefde en wijsheid als hoofd van den staat wordt gebouwd om krachtig saâm te binden wat anders noodlottig uiteen zou moeten vallen.

Indië en Nederland één in Oranje, zoo *is* het en zoo zou het niet anders *kunnen* zijn......

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West"

VERSLAG OVER HET JAAR 1929
(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië)
door
H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Vervolg.*)

De Ir. Suringar heeft voor de Vereeniging Ned. Fabrikaat op 22 Jan '30 een interessante lezing gehouden in Den Haag over Curaçao en zijn belangrijkheid voor den Nederlandschen Handel en Industrie. Spr. gaf daarbij een levendige schets van het eiland met zijn gezond klimaat en van de leefwijze der bewoners. Curaçao heeft een havenbeweging tweemaal zoo groot als Amsterdam, de grootste olie-raffinaderij van de heele wereld en heeft het zich dank zij de Venezolaansche olie, tot een wereldhandel-centrum kunnen ontwikkelen. In de raffinaderijen is f 116.000.400 vestgelegd. Daarin werken 8400 werklieden met f 8.000.000 loon. Rekent men de waarde van een ton op f 12 tot f 15, dan beteekent dit dus dat elken dag voor rond een kwart millioen gulden aan olie binnenkomt. Daardoor is Curaçao een groote bunkerhaven geworden, aangedaan als het wordt door 11 stoomvaartlijnen. Verder is het een groote overstaphaven voor het Venezolaansch kustverkeer. Amerikaansche en Canadeesche toeristen bezoeken het eiland en laten er bij elk bezoek 25000 dollar in eenige uren achter. In de winkels die het karakter van toko's hebben kan men alles krijgen evenals in een warenhuis. De meeste artikelen uit Amerika: 46 pct. tegen 18 pct. uit Nederland. Het moderne Curaçao heeft een invoer van f 140.000.000, maar het buitenland weet daarvan veel grooter voordeel te trekken dan Nederland. Voert Nederland aan gemaakte kleeding in voor ruim f 30.000, Amerika ruim f 800.000. Evenzoo is dit het geval met de schoenen f 7000 uit Nederland f 800.000 uit Amerika, omdat dit land door ligging en goedkooper vracht veel van ons land voor heeft. Ook het telegraafverkeer is veel goedkooper met Amerika dan met ons land. Veel vreemdelingen, bestaande uit 52 nationaliteiten, komen Curaçao bezoeken, w.o. veel Sovjet Russen, als gevolg van de Sovjet-bemoeiingen met Zuid-Amerika, welke steeds toenemen. De loonen zijn er hoog.

Op Aruba dat ook een groote toekomst tegemoet gaat, krijgt een werkman grif 12 tot 14 gld. per dag; op Curaçao iets minder. Een goed werkman maakt gemakkelijk f 500 per maand.

De hooge loonen benadeelen het geregelde werk op de plantages, die geen werkvolk voldoende kunnen houden.

Er is woningnood en de woningen zijn ontzettend duur door den toevloed van vreemdelingen. In Curaçao loopen 33.3 auto's op 1000 inwoners (in Nederland 14.2 per 1000).

Reeds uit het hierboven medegedeelde uit de lezing van Ir. Suringar kan reeds de gunstige economische toestand van het eiland Curaçao in 't bijzonder blijken. Bij de opening van de zitting van den Koloniale Raad op 13 Mei 1930 heeft de nieuw opgetreden Gouverneur Van Slobbe met voldoening de verklaring afgelegd, dat de gunstige economische toestand van de eilanden Curaçao en Aruba onveranderd is gebleven. Op beide eilanden nam de scheepvaart toe. De toestand op de Bovenwindsche eilanden laat nog steeds te wenschen over, verklaart de Gouv. verder, doch met kracht zal naar de verbetering van de cultures op St. Eustatius worden gestreefd, terwijl ter bevordering van het landbouw- en tuinbouwbedrijf, alsmede van de veeteelt kredieten uit 's lands kas zullen worden verleend. Onderhandelingen worden gevoerd tot het in het leven roepen van een stoomvaartverbinding tusschen dat eiland en Curaçao. Ook worden pogingen aangewend om St. Martin (Ned. gedeelte) opgenomen te krijgen in eene stoomvaartverbinding met het eiland Curaçao.

Als resultaat van den economischen vooruitgang meldt de Gouverneur, dat de verwachtingen omtrent het vloeien der middelen werden overtroffen; de opbrengst ging de raming met een aanzienlijk bedrag te boven.

Uit het belangrijke, uitvoerige artikel door W. K. Menkman: „Curaçaosche toestanden, naar aanleiding van het laatste verslag van Bestuur en Staat", met tal van zeer interessante gegevens over Curaçao, lezen wij, dat aangaande den toestand der Bovenwindsche eilanden (dat zijn de 3 S-eilanden Saba, St. Eustatius en St. Martin), men zich in Holland drukker maakt dan op Curaçao. Intusschen krijgt men het volgende overzicht (kort geresumeerd):

Alle drie eilanden: bevolking afgenomen (op 1 Jan. 1928 te zamen nog 4791);

St. Martin: economische toestand laat nog te wenschen, maar emigratie naar andere eilanden wordt als een lichtpunt beschouwd; invoer en doorvoer achteruitgegaan;

St. Eustatius: economische toestand verergerd; invoer en uitvoer achteruitgegaan;

Saba: economische toestand niet slechter geworden; invoer iets vooruit, uitvoer iets achteruit gegaan. Het bevolkingsvraagstuk is natuurlijk allerprecairst, zegt de schrijver, het aantal inwoners bedroeg op 1 Januari 1863: 7168, dus een vermindering met één derde in 64 jaar; de bevolking der drie Benedenwindsche eilanden nam in dezelfde periode met ruim 120 pct. toe.

Voor de geschiedenis van de Nederlandsche Bovenwindsche eilanden willen wij hier wijzen op de mooie artikelen van Prof. Dr. L. Knappert, voorkomende in de West-Indische Gids van 1929 en 1930. Het godsdienstige leven van de bewoners dier eilanden, die *sentinelles perdues*, schetst ons de geleerde schrijver op boeiende wijze, aan de hand van historische gegevens.

Wordt Oost-Indië genoemd als een schitterende

*Men zie ook het K. W. nos. 31, 32, 33, 34 en 35 van 31 Juli, 7, 14, 21 en 28 Aug. j.l.

gordel van smaragd, zich slingerend om den Evenaar, de Antillen dragen met recht den naam van: „*a string of jewels round the neck of the Caribbean Sea*", zegt Mej. L. Slothouwer, (oud-schoolhoofd te St. Martin (Ned. gedeelte)), in haar artikel: „De Nederlandsche Bovenwindsche eilanden" met 4 afbeeldingen in de West-Indische Gids van Juli/Aug. 1929. „De schoonheid der West-Indische eilanden is van anderen aard: lieflijker, gemoedelijker, rustiger, kalmer, maar toch de ziel doordringend met haar wondermooie pracht". (bldz. 97). De binnenrij dezer eilandenreeks vertoont de typeerende vulkanische kenmerken van een breukgebergte, zooals de Mont-Pelée op Martinique aantoonde met zijn uitbarsting in 1902. Van de drie eilanden is Saba het meest blank gebleven, St. Martin en St. Eustatius zijn overheerschend donker gekleurd. Saba (ter grootte van Wieringen) is het mooiste van deze drie bergachtige eilanden. „Als een rots rijst het steil uit zee, rijke zwavelmijnen bergend in zijn schoot, zijne verweerde hellingen verbergend onder een mantel van eeuwig groene boomen, terwijl op den alom begroeiden bodem vroolijke bloemenoogen u tegenstralen. Saba, rots in zee, verblijfplaats der oude boekaniers, die van uit de holen en spelonken de zee er om beheerschten." (blz. 108). Evenals de Sabaan is ook de Statiaan zeer aan zijn land gehecht.

„Geen opheffing der belastingen zullen de eilanden er bovenop helpen, maar wel het steunen van eigen hulpbronnen en het tegengaan der emigratie. Een mooie taak, die het energieke Holland wacht, deze eilanden op te heffen uit het verval, waarin zij nu verkeeren! Een mooie taak, de minachting, waarmede nu Engeland, Frankrijk, de Ver. Staten kijken naar deze vergeten plekjes Hollandsch gebied, te veranderen in bewondering!" (Mej. Slothouwer's artikel, zie boven, bldz. 112). Men leze ook haar artikel: „Nog eens de Bovenwindsche eilanden" in de West-Indische Gids van Mei 1930.

Na de bewondering van de verheven schoonheid der Nederlandsche Antillen-eilanden moeten wij tot de alledaagsche werkelijkheid tegenkeeren op Curaçao, waar toestanden heerschen, die schreeuwend mogen genoemd worden. Daarom wacht ongetwijfeld den nieuwen Gouverneur een zeer moeilijke taak om aan den bestaanden chaos op het eiland een eind te maken. Wij bedoelen hier de huuropdrijving der woningen, die alle perken te buiten gaat, wanneer men bedenkt, zooals de Kamer van Koophandel zulks vermeldt in het in La Penza gepubliceerde Verslag, dat men de huurprijzen eerst verhoogde met 50 tot 75 gulden per maand, vervolgens met 100 en dat thans er niet weinig gevallen zijn, dat de eigenaar zijn huurder plotseling een verhooging van 300, 400 en 500 gulden per maand aankondigt. De huurder betaalt op die manier meer dan de helft van hetgeen hij verdient aan huur. Een lid van de Kamer stelde voor, dat de Kamer zich tot het bestuur wende, met het verzoek, de noodige stappen te willen doen om een eind te maken aan dezen staat van zaken, dien hij al te zacht o.i., kwalificeerde als abnormaal en ongezond. Hierover is een lange en levendige discussie ontstaan, doch de conclusie was, dat men het beter vond, hieromtrent niet aan het bestuur te schrijven. (Zie „De huuropdrijving" in de Nieuwe Rott. Ct. van 31 Mei '30, Avondblad A). Onnoodig komt ons ook voor het bestuur te schrijven, daar wij moeten aannemen, dat het waakzame nieuwe bestuur wel op de hoogte van die toestanden zal zijn, en dat het zal weten in te grijpen om paal en perk te stellen aan handelaren, die misbruik maken van de omstandigheden en Holland's naam tegenover de vele vreemdelingen zeker niet verhoogen.

In het Nederl. Fabrikaat voor Ned. Oost- en West-Indië vinden wij een lijstje van prijzen van de meest gewone levensbehoeften op Curaçao, hetwelk wij hieronder doen volgen:

Huishuur	ƒ 125.—	tot	ƒ 200.—	per maand, zie verder boven,	
Vleesch	„ 0.70	„ „	1.—	per	pond,
Visch	„ 1.—	„ „	1.20	„	„
Aardappelen	„ 0.20			„	„
Kip	„ 3.50	„ „	5.—	„	stuk
Eieren	„ 0.17⁵	„ „	0.25	„	„
Versche melk	„ 0.70	„ „	1.—	„	Liter,
Boter	„ 1.50	„ „	1.80	„	pond,
Sinaasappelen	„ 0.10	„ „	0.40	„	stuk,
Komkommers	„ 0.30	„ „	0.40	„	„
Spoelwater	„ 2.50	per Kub. Meter.			
Drinkwater	„ 4.—	„ „	„		
Wasch van een wit pak	„ 1.—,				
Hotels per dag	„ 17.50,				
Hospitaal 1e kl.	„ 7.50.				

„In een ziekenzaal kan men zich beter voor f 7.50 laten opnemen. Voor gepensioneerden en vaste salaris-menschen is het er haast geen wonen", zegt Ir. Suringar in zijn lezing. (Zie boven).

De malaise die over de geheele wereld thans rondwaart heeft ook Curaçao daarin betrokken. Naar de Amigoe schrijft is er wederom een aantal Hollandsche werklieden van de Cur. Petr. Ind. Mij naar Nederland teruggekeerd, terwijl er binnenkort nog meer zullen vertrekken. Ook verneemt het blad, dat de staf van employé's zal worden ingekrompen en een zeer groot aantal Inlandsche werkkrachten ontslagen zal worden. Op 't zelfde wijst een klacht in „De West", die aan een particulier schrijven uit Curaçao gedateerd 10 Maart j.l. het volgende ontleent: „Ook is de toestand hier niet meer zoo rooskleurig wat betreft het vinden van werk. De jongens die het laatst zijn aangekomen, vonden niet dadelijk werk. Zij hebben dagen, sommigen zelfs veel langer moeten rondloopen. De Maatschappij is bezig de geschikte Surinaamsche werkkrachten te contracteeren."

Als van zelf, naar wij hopen, hebben wij door onze vluchtige schets van den economischen toestand van Ned. Oost en West-Indië den lezer een indruk kunnen geven van de ernstige crisis, welke thans in het bijzonder Ned.-Indië doormaakt, een economische crisis zoowel op cultuur- als op handels- en technisch-bedrijfsgebied, over de geheele linie, om hier niet te spreken van Suriname, de reeds sedert jaren kwijnende kolonie. Slechts de Benedenwindsche eilanden van Curaçao hebben door hun ideale ligging en hun prachtige baaien niet noemenswaard den invloed van de algemeene wereldmalaise ondervonden.

Wat den economischen toestand van Ned. Oost-Indië betreft is hij van dien aard, dat in de gegeven omstandigheden werkzoekenden in Nederland, die ook door de heerschende malaise in het eigen land, er toe gebracht worden een betrekking in Indië te zoeken al heel weinig kans van slagen hebben.

In Indië loopen thans vele Europeesche werkloozen rond, die uit hun betrekking werden ontslagen wegens inkrimping en beperking van de meesten der Cultuur- en Handelsondernemingen.

Volgens de Nieuwe Soerb. Ct. teekent de heerschende depressie in de cultures en vooral in de bergcultures op Java zich reeds af in de lijst van Europeesche werkzoekenden aan de Gemeentelijke Arbeidsbeurs te Malang. Per ultimo Januari bedroeg het aantal werkzoekende bergcultuur-, suikeren handelsemployé's, voor zoover opgegeven bij de Gemeentelijke Arbeidsbeurs: 46, d.i. 50 pct. van het totaal bij dit bureau bekende Europeesche werkloozen. Hieronder nemen de Cultuuremployé's de ongunstigste plaats in. Zooals bekend is de toeneming van werkloosheid in de cultures reeds begonnen in Oct. en Nov. 1929 en sedert vermeerderd, zoowel op Java als in de Buitengewesten.

Hoe de malaise-toestand is in Soerabaja deelden wij reeds boven mede en dat is in de belangrijkste handelsplaats van Java, met het oog ook op het achterland; sedert bereiken ons berichten, dat de malaise te dier plaatse ook in de technische bedrijven duidelijk is waar te nemen. De N.V. Droogdok Maatschappij Soerabaja heeft 300 werklieden ontslagen, terwijl de N.V. Vereenigde Machinefabrieken du Croo en Brauns haar bedrijf heeft ingekrompen (ook in Nederland) en zij tevens zullen overgaan tot het ontslaan van werkkrachten. Blijkens het laatste jaarverslag van de Arbeidsbeurs te Bandoeng is de betrekking tusschen vraag en aanbod voor werkzoekenden ongunstiger geworden. Zeer groot is het aantal aanmeldingen van onvoldoende arbeidskrachten.

„Niet weinigen daarvan — zegt het Verslag — zijn als soldaat naar Ned.-Indië gekomen en hebben er een gezin gevormd. Deze unskilled labour vormt een voortdurende en aangroeiende bedreiging voor de Ned.-Indische samenleving. Als regel zullen de nakomelingen de versterking vormen van het leger der paupers". Ook voor de volwaardige arbeidskrachten zijn de vooruitzichten weinig hoopvol. De toestanden in de Cultures nopen tot uiterste bezuiniging, wat den terugslag doet gevoelen op handel en nijverheid. Het laat zich aanzien, dat in de naaste toekomst ook voor de meer ontwikkelde arbeidskrachten de arbeidstoestanden merkbaar ongunstiger zullen worden. Op grond hiervan is onlangs in twee gevallen afwijzend geadviseerd op de vraag of er kans van slagen bestond voor hen, die voor eigen rekening uit Nederland komen, zich in Ned.-Indië wilden vestigen. Deze gevallen betroffen een veearts en een civiel ingenieur met bouwkundige praktijk.

Hierboven maakten we hoofdzakelijk gewag van de werkloosheid onder Europeanen v.n.l. in het Oostelijk gedeelte van Java, waar zooveel cultuurondernemingen worden aangetroffen, maar ook in West-Java laat de toestand van zaken op cultuur- en handelsgebied voor de naaste toekomst zich somber aanzien. Ook daar heeft men op groote schaal moeten bezuinigen en zooals wij reeds mededeelden als noodzakelijk gevolg van de belangrijke daling der prijzen van nagenoeg alle cultuurproducten hoofdzakelijk wel, van suiker, koffie, thee en rubber. Volgens het maandverslag van April j.l. van het Bureau voor Arbeidsbemiddeling te Batavia zijn onder het hoofd „Europeanen" ingeschreven 87 mannen en 21 vrouwen, totaal 108 personen, terwijl van dit aantal er 25 aan een betrekking zijn geholpen. Volgens informaties aan de Java-Bode, behoorde 45 pct. der werkloozen tot de geïmporteerde krachten, waarvan een zeer groot gedeelte onder de maatschappelijk minderwaardige krachten gerangschikt kan worden. De bruikbare arbeidskrachten vonden ondanks alle malaise binnen drie weken weer emploi. Niettemin waarschuwt de Arbeidsbeurs te Bandoeng reeds sedert eenige jaren tegen de opvatting, dat elke Nederlander het gerust in Indië kan gaan probeeren, wanneer hij in het moederland geen middel van bestaan kan vinden. (Zie „Arbeidskansen" in de Ind. Gids van Juni 1930). Zeer zeker heeft men hier het oog op Hollandsche jongelieden, zonder behoorlijke schoolopleiding, die vaak om zich daaraan te onttrekken, zoo jong mogelijk, dus zonder de noodige voorbereiding voor de taak die hen in Indië wacht, naar Indië zijn gegaan, denkende dat alles daar wel terecht zal komen.

Dat zulke personen vooral in deze tijden niet in Indië zullen slagen kan zeker geen verwondering baren, maar ontegenzeggelijk zullen flinke jongelieden met behoorlijke schoolopleiding, liefst die de H. B. Scholen en andere Middelbare scholen hebben afgeloopen, het eerst aan de beurt komen voor een betrekking in de cultures, in den handel of in de technische bedrijven, wanneer de malaise zal zijn opgeklaard, want men kan als vast aannemen, dat, zonder soliede Hollandsche werkkrachten, de particuliere industrie, trouwens de geheele samenleving in Indië, het nu eenmaal niet stellen kan. Buitenlandsche werkkrachten komen slechts in de tweede plaats in aanmerking. Hoe somber de tijden in de gegeven omstandigheden ook mogen zijn, de economische crisis, die in Indië haar schaduw op geheel het zakenleven, d.i. den handel, heeft geworpen, evenzeer ook op de cultures en op de technische bedrijven in hun vollen omgang, kan o.i. niet van langen duur zijn en betere dagen zullen dan weer aanbreken èn met blijdschap worden begroet.

Maar wat nu te denken van de vele buitenlanders, die in Indië in den Staatsdienst als *houtvesters* zijn opgenomen? omdat het Ned.-Indische Gouvernement genoodzaakt was buitenlanders aan te stellen om het tekort aan personeel bij het Boschwezen aan te vullen, zij het ook dat zij slechts contractueel voor den tijd van drie jaren werden verbonden, in afwachting van hen, die thans voor den Indischen dienst, d.i. met landssteun, als houtvester aan de Landbouw Hoogeschool te Wageningen worden opgeleid.

Het tijdschrift M. O., orgaan der Vereeniging van Leeraren bij het Middelbaar Onderwijs in Ned.-Indië heeft het in het bijzonder over het tekort aan *mijn-*

ingenieurs en het noemt 't een bedroevend verschijnsel, dat er zulk een enorm te kort is aan mijningenieurs en geologen, speciaal voor den Dienst van het Mijnwezen in Ned.-Indië. „Zoo is 't corps ingenieurs en geologen van het Mijnwezen", zegt het tijdschrift „op 't oogenblik 76 man sterk, terwijl de begrooting voor 1930 in een sterkte van 89 voorziet. De 38 plaatsen in de formatie van den geologischen dienst (c.q. de Sumatra- en Javakarteeringen) zijn thans door slechts 30 academici bezet, een tekort dus van eventjes 8 (voor 1929), voorwaar geen kleinigheid! Dat tekort wordt maar niet aangevuld en wel omdat niemand zich voor den Indischen dienst beschikbaar stelt (en er bovendien niemand is), zoodat het Gouvt. van Ned.-Indië dus genoodzaakt zal zijn buitenlanders in dienst te nemen, wat uit een nationaal oogpunt bezien, beschamend is....."

Ten slotte wijst het M.O. op de wenschelijkheid om zich in Indië aan de Technische Hoogeschool te Bandoeng voor mijningenieur en geoloog, ook voor den Indischen Staatsdienst te kunnen bekwamen door naast de faculteit voor weg- en waterbouwkunde een nieuwe faculteit, die der Mijnbouwkunde, in het leven te roepen. Immers „De gelegenheid om hier te lande goed practisch te werken is volop aanwezig. Sumatra met zijn goed geoutilleerde mijnen en up-to-date ingerichte petroleumondernemingen (zeker toch ook Borneo!) biedt ruimschoots gelegenheid om den student-mijningenieur, gedurende vacanties, — evenals zulks in Deli de gewoonte is — practisch te bekwamen in alle richtingen die voor Indië op mijnbouwgebied van belang zijn, terwijl de gebruikelijke studiereis, voor hen die zich voor den staat verbinden, naar Japan zou kunnen plaats hebben.

Hoogere leerkrachten kan men in voldoende mate betrekken uit het corps mijningenieurs en geologen — bij mijnwezen hebben wij uitmuntende ingenieurs geologen en mineralogen, die heusch voor Delftsche professoren niet behoeven onder te doen —, zoodat ten aanzien van de bezetting der diverse leerstoelen in *mijnbouwkundige* vakken Indië geheel onafhankelijk is van het buitenland. Zeker is, dat een volledige afdeeling voor mijnbouwkunde aan de T. H. te Bandoeng reden van bestaan zal hebben, een vraagstuk waaraan m.i. door de Regeering wel eenige aandacht geschonken mag worden."

Geen wonder dat het Bestuur der Vereeniging van hoogere ambtenaren bij het boschwezen in Ned. Oost-Indië, eveneens de aandacht vestigt, maar nu van ouders en jongelui op den mooien hier in Holland vrijwel onbekenden werkkring van houtvester bij het Nederlandsch-Indische Boschwezen, vooral nu, zooals wij boven reeds mededeelden, bij dien tak van dienst een tekort aan houtvesters bestaat, hetwelk door buitenlanders moet worden aangevuld. De Vereeniging noemt dit ten rechte beschamend voor ons nationaliteitsgevoel en voor onze Koloniale roeping.

Wat betreft de belangstelling voor onze Overzeesche Gewesten, zij wordt gaandeweg wel ietwat grooter, maar niettemin is toch de onbekendheid van het meerendeel der Hollanders nog vrij algemeen. Nog altijd legt men in ons klein landje een zekere onverschilligheid aan den dag voor hetgeen in Indië voorvalt en bekommert men zich al heel weinig omtrent de wederwaardigheden, welke het groote overzeesche gebied, vooral in deze tijden van malaise met de naweeën daarvan doormaakt.

Gedurende 1929 kwam weder een belangrijk aantal buitenlanders zich bij het Informatie-bureau aanmelden, meerendeels schriftelijk (123), slechts weinigen mondeling (25) — totaal 148 v. j. 91 —, ter erlanging van de een of andere betrekking in Ned.-Oost.-Indië.

Evenals in de vorige jaren waren de betrekkingzoekenden hoofdzakelijk van Tjecho-Slowakijsche nationaliteit, maar ook Duitschers, Belgen en Zwitsers kwamen onder de buitenlandsche sollicitanten voor, evenwel in veel geringer aantal dan van eerstgenoemde nationaliteit. Gelet op hunne aanbevelingen en daarbij overgelegde getuigschriften, kunnen zij, als in alle vorige jaren, tot de categorie der intellectueel ontwikkelden gerekend worden. Velen onder hen waren in hun land werkzaam als ingenieurs, technici, doctoren, bedrijfsleiders, leeraren bij het onderwijs, handelaren, enz.

(Wordt vervolgd.)

Het moge hard klinken, maar het is daarom niet minder waar: Armoede is geen aanbeveling. (De Zakenwereld).

Van Week tot Week.

Van Dinsdag 26 Augustus tot Maandag 1 September.

H. M., onze geëerbiedigde Koningin en met Haar geheel het Nederlandsche Volk in drie werelddeelen, vierde op 31 Augustus j.l. Haar 50sten verjaardag. Millioenen onderdanen in Oost en West en Nederland gaven bij deze gelegenheid op meer dan gewone wijze uitingen van verknochtheid aan Haar en Haar huis en zonden hunne oprechte heilwenschen op tot de geliefde hooge Landsvrouwe.

De Resident van Timor heeft den zelfbestuurder van het district Mollo in Zuid-Midden-Timor geschorst, in verband met klachten over misdragingen.

Sir Cecil Clementi, de gouverneur der Strait-Settlements, thans op bezoek bij den G. G., gaf vóór zijn vertrek naar Java aan eene deputatie van Rubber-belanghebbenden te kennen, dat hij zich voorstelde den toestand van de rubbercultuur met den G. G. te bespreken.

De Overzeesch-Hardhout Import-Maatschappij heeft met medewerking van een zeer kapitaalkrachtige groep, waarbij een der groote Fransche banken betrokken is, de concessie verkregen van groote boschterreinen aan de Corontyne rivier, de grensrivier tuschen Suriname en Britsch-Guyana. Deze terreinen behoorden vroeger aan de verleden jaar gefailleerde Soc. Générale de l'Industrie te Brussel.

Uit naam van de Cubaansche suikerproducenten heeft senator Gutierrez aan de belangrijkste productielanden van suiker een voorstel gedaan tot beperking van de suikerproductie gedurende vijf jaar, zulks op voorwaarde, dat ook de producenten van biet- en rietsuiker in de Ver. Staten, Portorico, Hawai en Philippijnen meedoen. Volgens dit plan zou Cuba in 1931 zijn uitvoer naar de Ver. Staten beperken tot 2.800.000 ton, welk cijfer als basis zou dienen voor de volgende vier jaren.

Het geheele vliegbedrijf van onze kranige K. L. M. ligt tengevolge van een geschil tusschen directie en piloten stil en gevreesd moet worden, dat ook de a.s. Indië-vluchten in het gedrang zullen komen.

In verband met de sneltochten welke geregeld door Papoea's in de Mimikastreek, Nieuw-Guinea, werden ondernomen, werd begin van April een brigade politie uit Ambon derwaarts gezonden. Deze ageerde, onder leiding van den bestuursassistent Rugebregt eenige maanden vruchteloos, waarom ze is teruggekeerd. Thans verzocht de gouverneur der Molukken aan den gewestelijk militair commandant twee brigades militairen naar bedoeld gebied te zenden.

Door groote schade en schande wordt men in Indië slechts tijdelijk wijs, tot er weder een gelegenheid zich voordoet om gewapende politie te gebruiken waar militairen hadden moeten zijn.

De Inlandsche journalist Tabrani is trachtende eene „Nationale Partij" te vormen, die zich ten doel stelt *samenwerking* met het Europeesche bestuur en de Europeanen, tot heil van het algemeen. Een gezond streven, dat wij van harte volkomen succes toewenschen.

De Karakoroum-expeditie van den heer Visser is behouden te Leh aangekomen.

De Gouverneur van de Straitssettlements had van Java uit een telefonisch onderhoud met Lord Passfield, den Engelschen Minister van Koloniën, te Londen. Lord Passfield drukte o.m. zijn waardeering uit voor de gelegenheid, welke de Nederlandsch-Indische r geering hem geboden heeft om met den Gouverneur te spreken.

De Volksraad heeft bij de behandeling van de afd. Onderwijs der begrooting een amendement-Hadiwidjojo, tot vermindering van den post inzake de bijdrage aan de vereeniging Koloniaal Instituut te Amsterdam met *f* 10.000, met 45—2 stemmen aangenomen. Voorwaar een ernstig teeken van den kritieken tijd, dien Indië thans doormaakt.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

Zes-en-twintigste Jaarverslag van Boeatan over het jaar 1929.

Wederom is er ruim een jaar verstreken, sedert de Raad van Beheer van Boeatan het vorige jaarverslag uitbracht en nog altijd wordt met stijgend verlangen — want de tijd nijpt — uitgezien naar de zoo hoog noodige verwezenlijking van de toen hoopvol aangehaalde woorden uit de „Memorie van Antwoord" van den minister van koloniën op het „Voorloopig Verslag over de Indische Begrooting", nopens „uitbreiding van de bemoeienis der Indische Regeering met de Inlandsche Kunstnijverheid, stichting in Indië van een Centraal Instituut tot bescherming daarvan".

De tijd nijpt.... want als aan den geest dezer woorden niet spoedig uitvoering gegeven wordt, zal het te laat zijn, zal de zoo hoog geroemde Indonesische volkskunst, steeds meer achteruitgaande, verdwijnen, uit gebrek aan waardeerende zorg en hulp.

Intusschen ging Boeatan gestadig, naar beste krachten, door met haren arbeid: het doen aankoopen van allerlei artikelen van Indonesische volkskunst door hare welwillende correspondenten in verschillende streken van den Archipel, met het doel die kleinkunst ten toon te stellen in hare localen, Heulstraat 19 te 's Gravenhage, alsook zooveel mogelijk elders; overal waar zulks pas geeft er de aandacht, zoowel van landgenooten, als van buitenlanders op te vestigen en te trachten ze te verkoopen. Want, zooals misschien nog niet genoeg bekend, is Boeatan's tweeledig doel: zoowel het aanmoedigen der Indonesische Kunstnijveren om hun fraai handwerk te blijven beoefenen, als het aankweeken van waardeering voor de schoonheid daarvan, onder Westerlingen.

Hoewel Boeatan bij dit streven steeds meer de ondervinding opdoet dat de grootste stimulans daartoe van Indië zelf moet uitgaan, hoopt zij, met groeiende hulp en steun ook van hier, haar taak te kunnen blijven vervullen, in het belang van Indië en Nederland beiden.

De grootste hulp, op financieel gebied, ondervindt Boeatan van het aan hare Toonkamers verbonden z.g. „Restaurantbedrijf": de rijsttafel tusschen 12 en 2 en de thee met Indische versnaperingen tusschen 3 en 6 uur 's namiddags, waaraan de onvolprezen getrouwen van haar „Dames-Propaganda-Comité" met belangelooze toewijding blijven medewerken. Zonder de inkomsten, welke Boeatan toestroomen langs dezen weg, door de maag der bezoekers, die, hoewel te midden der uitgestalde, Indonesische kunstschatten gezeten, daaraan lang niet genoeg aandacht schenken, zou Boeatan niet kunnen blijven bestaan, want, zooals uit het financieel overzicht blijkt, houdt de verkoop der goederen geen gelijken tred met den inkoop. De Verificatie-Commissie maakte dan ook terecht de opmerking: „dat over 1929, bij een inkoop bedrag van ongeveer f 9000 slechts voor circa f 6000 verkocht werd".

Deze, als blijk van belangstelling, zeer gewaardeerde opmerking, zou allicht tot meerdere beperking van inkoopen moeten aanleiding geven, ware Boeatan een gewone handelszaak. Omdat dit laatste echter geenszins het geval is, doch Boeatan's doel daarentegen is: door zooveel mogelijk aan-

koopen van *goede* Indonesische volkskunst, de kunstenaars ginds aan te moedigen hun kunstvlijt, welke, ook uit sociaal oogpunt, van zooveel belang is te blijven beoefenen en uitbreiden, waardeert de Raad van Beheer ten zeerste door de belangelooze hulp van het Dames-propaganda-Comité in staat te worden gesteld toch geregeld inkoopen te blijven doen en daardoor de goede relaties te onderhouden, al zou de omzet hier, uit een zuiver koopmansoogpunt bezien, zulks niet rechtvaardigen.

Daar staat natuurlijk tegenover, dat bij zulk een toestand, op den duur, Boeatan's Toonkamers den voorraad goederen niet meer zou kunnen bevatten. Reeds nu begint de beschikbare ruimte onvoldoende te worden om de voorwerpen goed tot hun recht te doen komen. Daarom werd in de vorige Jaarlijksche Algemeene Vergadering besloten tot de vorming van een reserve-kapitaal teneinde na verstrijking van het tegenwoordig huurcontract van perceel Heulstraat 19, (nu binnen ongeveer 2 jaren) tot de noodige uitbreiding der Toonkamers te kunnen geraken.

Uit de Balans blijkt, dat, ook al weer dank zij bovengenoemd Dames-Comité, voor dit doel reeds een vrij belangrijke som opgelegd is kunnen worden.

Dit neemt echter niet weg, dat Boeatan aldoor moet blijven trachten den omzet te doen toenemen. Oppervlakkig beschouwd, zou men kunnen opmerken: of de artikelen niet lager geprijsd kunnen worden. Bij wijze van „Uitverkoop" zou hiermede misschien wel eens een proef zijn te nemen, ofschoon ook daaraan gevaren verbonden zijn, doch daargelaten de uit ondervinding gerechtvaardigde vraag: of dit de algemeene kooplust voor Indonesische volkskunst hier voldoende zou vergrooten, heeft de Raad van Beheer, na ruim een kwart eeuw ervaring op dit gebied, de vaste overtuiging gekregen, dat zij de artikelen eerder te laag, dan te hoog geprijsd heeft. Niet ten onrechte maakte o.a. de heer Zeilinga indertijd de opmerking dat in Boeatan verscheidene goederen voor lagere prijzen verkocht worden dan in de kunstnijverheid Toko van „Oost en West" te Weltevreden, dit is ook het geval bij „Djocdjasche Kunstarbeid" en de zaak der Dames Gobée te Djocdja, die toch zooveel dichter bij de bron zijn en ook meer omzetten, dank zij velerlei omstandigheden, die voor Boeatan niet gelden.

De in Boeatan's Toonkamers te koop geboden goederen zijn van tweeërlei aard:

a. Bijna of geheel antiquarisch geworden kunstnijverheidstukken, welke geen vaste waarde hebben, (z.g. wat een gek er voor geeft) en welke men thans in alle andere kunstzaken véél hooger geprijsd ziet, dan in Heulstraat 19.

b. Indonesische kleinkunst, welke thans nog gemaakt wordt en waarop door Boeatan slechts een gering winstpercentage wordt gelegd, zóó gering, dat een gewone handelszaak er zeker niet van zou kunnen bestaan.

Zouden van deze soort volkskunst (Singaparna en Menangkabousch vlechtwerk, Vorstenlandsche en Preanger batiks, Timoreesche en Dajaksche ikats, om maar enkele voorbeelden te noemen) *geregeld, goede* exemplaren kunnen worden betrokken, dan zou de jaarlijksche omzet daarvan hier stellig belangrijk toenemen, daar men dan ook zou kunnen overgaan tot het aanleggen van meerdere verkoopplaatsen, ook buiten Den Haag. Maar juist om hiertoe te geraken, om van oordeelkundig koopen de gewenschte resultaten te krijgen, is een deskundige organisatie van overheidswege in Indië om te beginnen, onmisbaar. Het komt zeer zelden voor, dat het bestelde dadelijk leverbaar is.

Wijst het winstcijfer in de balans uit, dat op de verkochte goederen ruim 100 pct. winst is gemaakt, zoo vindt dit zijn oorzaak daarin, dat de „oude" goederen, onder a. bedoeld, waarop het grootste winstpercentage is gelegd, hier nog het meest aftrek vonden, voornamelijk bij verzamelaars, die in andere zaken er dikwijls zelfs nog meer voor geven en dan soms diezelfde stukken weder met winst verkoopen.

Boeatan heeft, geheel ten onrechte, bij sommige oningewijden den naam van „duur" te zijn. In vergelijking echter met prijzen in Indië betaald, door personen, die misbruik maken van den geldnood der Inlandsche verkoopers, of koopen in pandhuizen en op venduties, lijken vanzelf alle prijzen hier „te duur".

Boeatan's streven brengt echter mee den kunstenaar een gerechtvaardigden prijs voor zijn werk te betalen en ieder, die met Boeatan's doel sympathiseert zal dit ook rechtvaardigen en toejuichen.

Voor het feit, dat de omzet in dit verslagjaar niet hooger is gestegen, bestaan verschillende redenen, o.a. ook die van gedurige ziektegevallen en verwisseling der directrice-verkoopsters. Ten zeerste heeft Boeatan betreurd, dat zij hare bizonder geschikte Directrice, *Mej. C. Kuyer*, binnen enkele maanden door den dood moest verliezen. Na, gedurende de langdurige ziekte van mej. Kuyer, wier nagedachtenis immer in dankbare herinnering zal blijven, zich met wisselende plaatsvervangsters te hebben moeten behelpen, heeft Boeatan onlangs in Mevr. *Ch. L. Du Ry van Beert Holle* eene nieuwe Directrice gevonden, van wie zij hoopt het beste te mogen verwachten. Hoewel eigenlijk tot een volgend jaarverslag behoorend, kan thans toch reeds de verblijdende opmerking worden gemaakt, dat de omzet ietwat stijgende is.

Geheel bevredigend zal de toestand echter pas kunnen worden, wanneer ook de Indische Regeering hare taak tegenover de Indonesische Volkskunst ten volle beseft, want mede door den omvang van het terrein, zal het particulier initiatief, zonder daadwerkelijke zorg van overheidswege, altijd ontoereikend blijken.

Krachtig met woord en daad de publieke opinie bewerken, om hiertoe te geraken, blijft dus Boeatan's richtsnoer!

Een op Indisch kunstgebied volkomen deskundige, secretaris van den Raad van Beheer, de heer *J. W. Teillers*, die zich om redenen buiten zijn wil, helaas onlangs genoopt heeft gezien zijn taak neer te leggen, heeft in ons vorig Jaarverslag de wijze woorden neergeschreven, welke wij, omdat ze uit gebrek aan verspreiding en aandacht, nog te weinig ingang hebben gevonden, hier herhalen in groote dankbaarheid voor hetgeen hij in het belang van Boeatan's streven heeft gedaan. Hij schreef:

„Het is geen overdreven eisch, wanneer er wordt gevraagd, dat de Regeering, die zooveel doet voor onderwijs op ander gebied, althans één centrale school, één centrum stichte, waar het hier bedoelde belang wordt verzorgd.

Noodig is het, dat aan de volksbegaafdheid de gelegenheid worde gegeven, zich te blijven uiten, ook als de nieuwe tijd andere eischen zal stellen, die de oude uitingswijzen gaandeweg haar bestaansmogelijkheid doen verliezen.

Er is noodig: voorlichting, die de gebreken, welke er aan de huidige productie kleven, kan onderkennen en opvangen; organisatie van afzet, naar binnen en naar buiten, en controle, die kwaliteit waarborgt.

Er is noodig: oordeel; oordeel en inzicht om bij de veranderde eischen, die de samenleving stelt, de goede elementen in vorm, sier en techniek te respecteeren en toch nieuwere hulpmiddelen te gebruiken, nieuwere toepassingen te zoeken voor uitingen, voor welker oude vormen geen reden meer bestaat. Dat zal geen bedenksel moeten zijn van iemand, die willens zich daartoe zet, doch de vanzelf sprekende uiting van een komend geslacht uit een volk, welks opvoeding niet, als die van de huidige generatie, artistiek en cultureel is verwaarloosd.

Er is bovenal leiding noodig, liefdevolle, begrijpende en bekwame leiding, om de zoo uiterst moeilijke taak, die daar ligt: het vormen, het organiseeren van de inheemsche krachten, tot een goed einde te brengen.

Want deze leiding zal niet tot taak hebben om de bestaande kunstuitingen naar Westerschen trant om te vormen, zooals sommigen, in soms bijna opzettelijk lijkend misverstand, wel beweren, doch om aan de techniek, het onderwijs en de maatschappij de elementen te kunnen leveren, die er noodig zijn om de gemeenschap, ook naar den kunstzinnigen kant, evenwichtig uit te bouwen, en zoo de voorwaarde te scheppen, waaruit kunst van eigen tijd harmonisch kan ontstaan.

Aan bedenkelijk schuddende hoofden heeft het tegenover het hier besproken vraagstuk niet ontbroken, de rol van nurksche cynicus, tegenover de bestaande moeilijkheden, was veelal de meest dankbare. Het leek wel of men die lastige begaafdheid, waarmee men geen raad wist, liefst zoo spoedig mogelijk dood wilde hebben.

En inderdaad is het vraagstuk niet eenvoudig, omdat de leiding, die hier zoo dringend noodig is, zoo moeilijk kan worden verkregen.

Indonesisch zal de leiding ter plaatse veelal moeten zijn, maar de kinderen van het land, als regel ervoor noodig, zullen westersch moeten worden gevormd; breed en begrijpend westersch, breed genoeg om tegenover het oude eerbiedig te staan, en wetend en begrijpend genoeg om ontwikkeling mogelijk te maken, technisch en artistiek.

Niet in een handomdraaien zal dat kunnen gaan, maar geleidelijk en zonder haasten, zooals past tegenover een cultuur van eeuwen, waarvan men vertrouwt, dat zij nog eeuwen vóór zich heeft."

Gevoeliger en duidelijker kan het niet worden gezegd.

Het zal niet gemakkelijk vallen om een goede opvolger voor den heer Teillers in den Raad van Beheer van Boeatan te vinden. Artistiek aangelegde deskundigen op Indonesisch kunstgebied zijn schaars gezaaid en nog schaarscher degenen, die daarbij zooveel voor het goede doel over hebben, dat zij geheel belangeloos deze veelomvattende taak op zich willen nemen (artikel 18 der statuten luidt: „De leden van den Raad van Beheer genieten geen bezoldiging, noch emolumenten). De Raad van Beheer van Boeatan besluit dit zes en twintigste Jaarverslag met een warm beroep te doen op allen, die belang stellen in Land en Volk van Nederlandsch-Indië, dus ook in de daar inheemsche kunst, om hulp, niet alleen bij het zoeken naar den geschikten persoon, ter vervulling van de opengevallen plaats van secretaris, maar ook om deskundigen raad en voorlichting en, zoo mogelijk, invloeduitoefening op de gesties der Regeering, in het belang der Indonesische Volkskunst.

De Raad van Beheer van Boeatan:

G. A. VAN BERESTEYN-TROMP, *Presidente*.
G. VAN ASSEN-SOL, *Vice-Presidente*.
J. W. TEILLERS, *Secretaris*.
A. J. VINCENT, *Penningmeester*.
PROF. DR. D. VAN HINLOOPEN LABBERTON, *Comm.*
J. VAN DER ZWET-DIL, *Comm.*

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

Onze taak in Ned.-Indië.

De Loc. (21 en 25/7, blz. 1 en 20) vestigt o.m. de aandacht op de brochure-Van Walree: „Azië en wij". Zij geeft een sober en duidelijk beeld van den stand van *de Aziatische beweging* in de voornaamste deelen van Azië: Ned.-Indië, Japan, China, Br.-Indië, Siam, Fransch Achter-Indië, de Philippijnen en West-Azië. Wat *onze taak in Ned.-Indië* belangt, de schrijver ziet die als den plicht tot het *„opheffen"* der bevolking; maar geleidelijk, stap voor stap, en *met de bevolking als geheel*, niet slechts de roerige leiders als object. Gelijk zeker ieder mensch met werkelijkheidszin, verklaart de schrijver: *„Oostersche volken* begrijpen een staatsmacht, een gezag, dat niet aan zichzelven twijfelt of met zich laat spelen, dat niet aarzelt, maar handelt. Zij hebben minachting voor slappelingen en ontzag voor krachtige heerschers!" en verder: ‚Met meewarigheid en sentiment, met lafhartigheid en wankelmoedigheid valt in het Oosten niets te bereiken. Kras optreden, waar noodig, werkt afschrikkend en voor het vervolg preventief". Voorts wijst de schrijver er op, dat men er zich wel rekenschap van moet geven, dat *de goede gang van zaken* evenveel, of misschien nog meer bevorderd kan worden door de houding, welke ambtenaren en particulieren, zoo in *Ned.-Indië* als in *Nederland*, in hun persoonlijk optreden tegenover de Inheemsche intellectueelen innemen. Voor elk onzer is het geboden aan onze Indische medeburgers, waar wij kunnen, de helpende hand te reiken om de kloof te overbruggen, welke beider beschavingen vooralsnog scheidt. Men moet elkander zoeken bij het nastreven van gemeenschappelijke cultureele genoegens, bij het behartigen van gemeenschappelijke belangen, bij het lenigen van sociale nooden. De flinke jonge menschen, de jongelieden van goeden aanleg, natuurlijke beschaving, en ondernemingslust, die zich een bestaan in Ned.-Indië zoeken, hetzij in ambtelijken, hetzij in particulieren werkkring, mogen zich verzekerd houden, dat in Indië nog veel nuttig opbouwend en beschavend werk valt te doen. Zij hebben het in eigen hand hun gaven aan de Indische maatschappij ten goede te doen komen, en hun vrouwen hebben dat evenzeer. Ook in Nederland is voor de ouderen gelegenheid een steentje bij te dragen. Getracht moet worden Inheemschen bezoekers van ons land het verblijf zooveel mogelijk te veraangenamen. Veel meer ook dan tot dusver behoort men zich de belangen aan te trekken van de Indische jeugd, van de zonen van Inlanders en Chineezen, die voor hun hoogere opleiding naar Nederland komen. Laten wij trachten deze knapen en meisjes te doen gevoelen, dat zij zich temidden van landgenooten bevinden. Laten de Inlandsche ouders, die hun kinderen naar Holland zenden, trachten hen door tusschenkomt van vrienden onder de hoede te stellen van verstandige, voor Indië gevoelende personen. Laten de Europeanen in Indië het als een belang leeren beschouwen de schreden dier kinderen in de goede richting te helpen leiden, opdat deze zich later als cultuur- en landgenooten zullen gevoelen, en zich als vrienden van Nederland zullen gedragen. In Indië kan iets groots verricht worden; wij Nederlanders mogen niet versagen bij de grootsche taak de Indische evolutie te leiden, haar in banen te voeren, die Indië tot geluk, ons tot eer zullen strekken. Wij moeten er voor zorgen, dat de groote meerderheid der bevolking van Ned.-Indië zich in haar land als onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden, in ons staatsstelsel senang blijft gevoelen.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over „Verkeerde Politiek" (21/7) en „Br.-Indië" (21, 22 en 25/7), de *Deli Crt.* over „Ultimo Juli 1914".

De Regeering en de Vaderlandsche Club.

Den 25sten Juli heeft de Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken, de heer mr. ir. H. J. Kiewiet de Jonge, namens de Regeering in den Volksraad een verklaring afgelegd t. a. v. de Vaderlandsche Club. De actie der V. C. in Ned.-Indië wekt een gespannen atmosfeer en leidt tot eene voor deze landen hoogst ongewenschte verscherping der verhoudingen: de Regeering acht het verwekken van zulk een spanning, het drijven naar verscherping der verhoudingen, even roekeloos als bedenkelijk. (*Bat. Nwsbl.* 25/7, 4de bl.)

Het *Bat. Nwsbl.* (28 en 29/7) geeft een Verslag van de algemeene vergadering van de Vaderlandsche Club te Djokja. De volgende *motie* werd aangenomen: „De V. C. op 27 Juli '30 te Djokja bijeen; Kennis genomen hebbende van de verklaring van den Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken op 25 Juli '30 betreffende de opvatting van de V. C. en de tot dusverre door deze Vereeeniging gevoerde actie; In aanmerking nemende, dat zij zich ten *doel* stelt: De rustige evolutie van Ned.-Indië als onafscheidbaar deel van het Koninkrijk der Nederlanden te bevorderen en te waarborgen door samenwerking met alle loyale personen of partijen, ongeacht tot welke bevolkingsgroep van Nederlandsche onderdanen zij behooren, met inachtneming van de volgende *beginselen:* 1. Consolideering en stabiliseering der tot stand gekomen staatkundige hervormingen, alvorens verdere overdracht van bevoegdheden in het Koloniale staatsbestel wordt overwogen. 2. Het voeren van een doelbewuste welvaartspolitiek ten bate van alle bevolkingsgroepen van Ned.-Indië. 3. Het verinnigen en versterken van den band tusschen Indië en het Moederland, waarbij de door Nederland en Ned.-Indië in eeuwenlange betrekkingen gevestigde tradities uitgangspunt zullen zijn voor het ontwikkelingsproces der Inheemsche bevolking. 4. Het in de buitenlandsche politiek van het Rijk ten volle rekening houden met de specifiek Ned.-Indische belangen. 5. Handhaving van het gezag der Europeesche en Inlandsche Bestuursorganen. Betreurt dat de Regeering zich zoo weinig heeft kunnen indenken in hetgeen leeft in de hoofden en harten van meer dan 9000 loyale ingezetenen — leden van de V. C. — dat zij Haar oordeel over die Vereeniging op deze wijze en in dezen vorm heeft geopenbaard; Gaat over tot de orde van den dag".

De Deli Crt. (30/7) vermeldt het Regeeringsantwoord in den Volksraad. De Regeering geeft allerminst toe, dat zij zich ten aanzien van de V. C. niet boven de partijen zou hebben gesteld; de Regeering deed de verklaring niet uit zichzelve, doch werd daartoe gesommeerd en had aan eischen van eerlijkheid en openhartigheid te voldoen. Of het antwoord wellicht wat scherp is uitgevallen, is een kwestie van appreciatie. Kwetsen lag stellig niet in de bedoeling der Regeering. De motie ter algemeene vergadering van de Vaderlandsche Club te Djokja en de loop dier vergadering doen de Regeering aannemen dat haar aanmaning is ter harte genomen.

In bovenstaand verband leze men *De Loc.* (25/7 „De Vorm"; 26/7 „Eigen kracht"), het *Bat. Nwsbl.* (25/7 „De Regeering spreekt"; 26/7 „De Regeeringsverklaring", *A. I. D.*; 28/7 „Voor de keus"), *De Sum. Post* (30/7 „De Reg. en de V. C."; 31/7 „Het Vaderland") en het *Soer. Hbl.* (25/7, 2de bl. „Reg. en V. C.").

Het drainage-probleem.

De dagbladen (o.a. het *Bat. Nwsbl.* 16 t/m. 29 Juli) publiceeren de Verslagen van den Volksraad.

In het Regeeringsantwoord worden tal van kwesties behandeld, o.a. *het drainage-probleem (De Loc.* 26/7, blz. 34). Aan den economischen toestand en de vooruitzichten van de Inheemsche bevolking — aldus de Regeeringsgemachtigde — is door verscheidene leden aandacht besteed; de heer Ratu Langie leverde daarbij beschouwingen over het drainage-probleem. Het veelzijdig onderwerp eischt veelzijdige beschouwing, maar één opmerking meent de Regeering niet achterwege te mogen laten. De visie van den heer Ratu Langie op den economischen toestand der Inheemsche bevolking faalt niet alleen gedeeltelijk (immers komt een belangrijk deel van den Indischen export aan Inheemsche producenten ten goede), maar deze visie is in zekeren zin principieel fout. Evenals de boer, zonder eigen land, in een of anderen vorm pacht betaalt, de man, zonder eigen huis, huishuur, de ondernemer, zonder eigen kapitaal, bankrente, zoo moet ook elk volk, zonder voldoende eigen productiemiddelen, voor productiemiddelen van vreemden, een jaarlijksche premie betalen. Welk volk men ook beschouwt, al dan niet onafhankelijk, men ziet het per saldo òf zulk een premie voldoen, òf zulk een premie ontvangen. Hoe hoog die premie is, wordt niet door een overheid bepaald, maar door wat in het algemeen kan worden aangeduid als de wet van vraag en aanbod. Een wet, onverbiddelijker dan welke ook van overheidswege afgekondigd, en gehandhaafd door een onweerstaanbare macht als waarover geen menschengezag beschikt. Wanneer nu de heer Ratu Langie en verscheidene zijner geestverwanten als oplossing aanwijzen, het verzwaren van de lasten van het uitheemsch bedrijf, komt zulks neer op een vermindering van de premie voor het uitheemsche kapitaal, dus op een trotseeren van de wet van vraag en aanbod, een pogen, nog nimmer en nergens geslaagd. Het deed de Regeering dan ook genoegen, dat de heer Ratu Langie ten slotte tot de conclusie kwam, dat in den door hem geschetsten toestand alleen door welvaartsverhooging der bevolking duurzame verbetering kan worden gebracht. Maar die welvaartsverhooging verkrijgt men niet door — negatief — het buitenlandsche kapitaal gedeeltelijk af te schrikken of te verjagen, doch alleen door — positief — het binnenlandsche kapitaal te vergrooten en te versterken. Tegenover het groote, veelkantige vraagstuk der Inheemsche kapitaalvorming nu, zijn de voorgestelde belastingverzwaringen voor de Inheemsche bevolking niet van practische beteekenis. Wil men Indië blijvend vooruitbrengen, dan moet men dit probeeren, niet door strijd, maar door samenwerking met de economische wetten. Dit wil hier in het algemeen zeggen, men streve naar verhooging van de waarde van het maatschappelijk product, en vooral naar vergrooting van het deel daarvan, dat niet wordt geconsumeerd. Tegenover den omvang dier consumptie, een veelszins psychologische factor, staat de Overheid gemeenlijk machteloos. Spaardwang is ondoorvoerbaar. Spaarlust op te wekken — vooral sparen in den zin van het vormen en uitbreiden van middelen waarmede economische goederen kunnen worden voortgebracht — is een der nuttige doeleinden, welke de volksbeweging zich te stellen heeft. Wat de Overheid wel, hoezeer toch maar ten deele, bevorderen kan, is de mogelijkheid tot verhooging van het

maatschappelijk inkomen. En het trof der Regeering zeer aangenaam, dat hierop van verschillende zijden werd aangedrongen.

De opiumbestrijding.

Volgens het *Soer. Hbl.* (22/7, 2de bl.) hebben de maatregelen *tegen het opiumverbruik*, door toepassing van *een ontwenningskuur* uitstekende resultaten gehad. *Dr. Kwa Tjoan Bioe* had o.a. veel succes. In een persgesprek zeide Dr. Kwa de ontwenningskuur niet als een zuiver medische kwestie te beschouwen. Per jaar wordt in Ned.-Indië voor meer dan *f* 30 millioen aan opium verrookt, d. i. alleen van het regieproduct. Clandestien opium vindt ook veel aftrek. Al die kapitalen, voor ¾ door Chineezen verrookt, vormen een groot verlies voor de volkshuishouding; bovendien wordt de volksgezondheid geschaad. De laatste sterftecijfers van Batavia toonen ons weer de grootste mortaliteit onder de economisch sterkere Chineezen. Een matig gebruik van opium bestaat niet; na eenigen tijd schuiven komen de vage klachten over vermoeienis, koud gevoel in de extremiteiten, pijnen in de beenderen, die niet met gewone doktersmiddelen te verhelpen zijn, doch enkel wanneer het opiumkwantum wordt verhoogd. Na korten tijd is men niet meer in staat zijn werk te doen en moet het werk onderbroken worden om een pijpje te rooken, wanneer de opiumwerking in het lichaam is opgehouden. Daarna komt een tijd dat de verdiensten minder worden. Dan wordt niet het opiumverbruik verminderd, doch worden de uitgaven voor de huishouding ingekrompen. Een ontwenningskuur is geen medische kwestie alleen. De medicus heeft er voor te zorgen dat de ontwenning door den patiënt zoo min mogelijk wordt gevoeld als iets heel ergs. Iedere opiumschuiver weet, dat hij aan het degenereeren is. Hij wil graag het schuiven afleeren, maar vreest dikwijls voor mogelijk geachte onaangename gevolgen gedurende de ontwenningskuur. De thans in Indië toegepaste methode is die door *Dr. Modinos* toegepast wordt op *aan narcotica verslaafden*. De resultaten zijn zeer bemoedigend. De behandeling duurt 10 tot 14 dagen in een ziekeninrichting, dan volgt een nabehandeling in een doorgangshuis, waar de patiënten zooveel mogelijk in de gelegenheid worden gesteld, om in ontspanning en sport bezigheid te vinden. Later in de maatschappij teruggekeerd, blijven zij een tijd onder contrôle. Na deze periode is de patiënt gered; hij kan dan zelfs de lucht van opium niet meer verdragen. Verschillende patiënten waren na een maand behandeling 4 tot 14 K.G. bijgekomen, èn na tien dagen behandeling 2 tot 5 K.G. Van 15 Mei j.l. af zijn te Batavia ongeveer vier patiënten per maand onder behandeling geweest, waaronder van andere plaatsen, zelfs één, speciaal daarvoor uit Hongkong overgekomen.

De Loc. vertelt van „Malariabestrijding in Zuid-Afrika" (10/7, blz. 4), de *Java-Bode* van „Kinderverlamming" (15/7) en „Havenartsen" (3/7).

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

Naar aanleiding van geruchten of berichten, dat de betreffende Indonesische leiders besloten hebben de P.N.I. op te heffen en te veranderen in een vereeniging wier richting en streven een weinig anders is, geeft de *Keng Po* van 11 Juni de volgende beschouwing:

Gebreken zijn er in de nationalistische beweging echter nog wel. Wij vertrouwen dat de tegenwoordige leiders deze gebreken kennen: de verhouding tusschen woorden en daden, tusschen actie en inhoud of duidelijker, tusschen politiek en economie. Geen enkel overheerscht volk, waar ook ter wereld, kan onafhankelijk worden door vrede, conferenties, congressen, moties e.d.

Het is niet onze bedoeling om op te ruien, we noemen feiten, n.l. dat de onafhankelijkheid van een volk, hetwelk in handen is van een ander volk, volgens de traditie steeds herkregen wordt met bloedvergieten door beide partijen. Zelfs Gandhi, die werkelijk een opstand zonder bloed wil hebben, kan niet voorkomen, dat er menschenlevens vallen.

Het Indonesische volk heeft geen kans de vreemde macht hier te weerstaan, vooral wanneer het op eigen krachten vertrouwt. Trouwens wij en anderen met gezond verstand gaan niet accoord met geweldadig verzet. Daarom is het terrein, dat nog vrij is, het economisch terrein. Daar wordt men niet belemmerd door strafwetartikelen.

Door de voorloopige inactiviteit van de P.N.I. moet men niet denken, dat het volk tam geworden is. Alleen als de onrechtvaardigheden van het koloniale stelsel verdwijnen, zal het volk rustig worden.

De *Perniagaän* van 16 Juni zegt naar aanleiding van de paragraaf over de gelijkstelling der Chinee-

zen in de Landvoogdelijke rede bij de opening van den Volksraad o.a. het volgende:

De Chineesche beweging is, zooals men weet, voornamelijk ontstaan om de gelijkstelling te verkrijgen. De staatkundige positie der Chineezen was zoo onbevredigend en verschilde zooveel van hun economische, dat er een beweging moest ontstaan om die te verbeteren, welke beweging versterkt werd door die in China en in Azië in het algemeen en welke gewoonlijk genoemd wordt „de ontwaking van het Oosten." Men hoopte op den steun van het vaderland, aangezien de regeering van het land waarin men woonde, de landskinderen tot zooverre als stiefkinderen had behandeld. De Regeering verbeterde naderhand de positie van deze bevolkingsgroep, zoodat er thans gezegd kan worden, dat ze nog slechts in één opzicht achtergesteld is in vergelijking met de Europeesche, n.l. op het gebied van het strafprocesrecht.

Hoe is thans de houding der Chineezen tegenover die veranderingen?

Het moet erkend worden, dat de positie der Chineezen tegenwoordig heel anders is dan bij het ontstaan van de Chineesche beweging, zoodat sommigen verklaard hebben, dat de Chineezen de gelijkstelling practisch reeds hebben.

Desondanks kan er gezegd worden, dat een groot deel der Chineezen geen dankbaarheid gevoelt en zich nog steeds afgezonderd houdt van de Regeering en van Indonesië en steeds de nationalistische richting blijft volgen. De onvoldaanheid met het nationalisme wordt echter steeds grooter. Men is van meening, dat het nationalisme tegenwoordig niet gebezigd behoeft te worden nadat de Chineezen de gelijkstelling hebben verkregen. Doel is thans het strijden voor economische belangen en daarvoor kan het Chineesche nationalisme niet dienen. Voor het behartigen van onze economische belangen moeten wij onze rechten als onderdanen van Indonesië gebruiken. Wij vertrouwen, dat de laatstgenoemde strooming het winnen zal, zelfs nu is het al gebleken, dat vele nationalistische leiders zich aan den tegenwoordigen toestand aanpassen. De invoering van de volledige gelijkstelling zal die aanpassing versnellen en we hopen, dat de gelijkstelling spoedig zal plaats hebben, niet zoozeer omdat wij zooveel waarde hechten aan de zaak zelf, maar veel meer omdat wij vertrouwen, dat de Chineezen dan een standpunt zullen gaan innemen, hetwelk gebaseerd is op hun leven in Indonesië.

De *Sin Tit Po* van 18 Juni haalt uit de rede van den Landvoogd in den Volksraad de mededeeling aan — in verband met de aangekondigde aanstaande gelijkstelling der Chineezen — dat een wetsontwerp inzake het strafprocesrecht in bewerking was. Uit die verklaring blijkt, zegt het blad, dat de gelijkstelling der Chineezen reeds nabij is.

Een rechtskundige was van oordeel, dat die gelijkstelling een nederwaartsche gelijkstelling zal zijn voor de Europeanen en geen verheffing der Chineezen tot het peil waarop de Europeanen tegenwoordig staan.

Dit bevestigt slechts het door het blad reeds lang en dikwijls geuite vermoeden.

Practisch zal die gelijkstelling niet veel te beteekenen hebben voor de Chineezen. Wanneer straks de tegenwoordig voor de Chineezen bestaande bepalingen inzake huiszoeking en inhechtenisneming, ook van kracht worden verklaard voor de Europeanen, zoodat er dus gelijkstelling zal bestaan tusschen Europeanen en Chineezen, dan zal er practisch heelemaal geen voordeel bij zijn. In de practijk zullen de bezwaren der Europeanen, wat betreft de toepassing der bepalingen omtrent huiszoeking enz. toch niet zoo groot zijn, want de laatsten kunnen voor hen zeer rekbaar gemaakt worden. Men lette op de visitatie-bepalingen van personen en goederen bij de douane, waar alleen de Chineezen last van ondervinden.

Voor ons, zegt het blad, beteekent die gelijkstelling:

1e. Dat alle groepen in dit land onderworpen zullen zijn aan dezelfde wet en rechtspraak.

2e. Dat de vroegere Chineesche beweging haar basis zal verliezen en de Peranakans tenslotte zullen inzien, dat er andere belangen zijn dan die gelijkstellingskwestie, want voor enkele stomkoppen is het blijkbaar moeilijk om te begrijpen dat wij hier niet alleen zijn om over vaderlandsliefde te schreeuwen en zoo nu en dan een of twee guldens naar China te zenden. Zij zeggen dat het zingen over vaderlandsliefde noodig is voor het verkrijgen van de gelijkstelling.

Dus wanneer de gelijkstelling verkregen is, is het gezang niet meer noodig en de Peranakans hier mogen dan daarna snurken als een verzadigd varken.

Het blad *Timboel* van Juni schrijft over de crisis in het bedrijfsleven. Deze malaise treft het sterkst de Europeesche bedrijven en daardoor ook 's Lands financiën. Want het Westersch bedrijf is de kurk waarop het Ned.-Indische budget drijft. Deze malaise-tijden geven sterk den indruk, dat het eigen economische volksleven stelselmatig verwaarloosd wordt. Een directeur der Javasche Bank heeft er, toen deze crisis in zicht kwam, op gewezen, dat de oorlogsprijzen en winsten weer normaal gemaakt moesten worden. Doch het Europeesche bedrijf heeft deze waarschuwing in den wind geslagen. Toen Cuba eenige jaren geleden op suikerrestrictie aandrong, wilden de Nederlandsche suikermagnaten hier niets van weten. En thans is Leiden in last en gaan er geruchten, dat de belastingen verhoogd zullen worden. „Het gaat weer gelijk in de periode van Mr. Fock's bezuiniging, meer met het blauwe potlood dan met het verstand." De B.B.L. (nieuwe bezoldigingsschalen) heeft inplaats van bezuiniging, een verhooging van de personeelsuitgaven veroorzaakt. En het zijn de Europeanen die hiervan geprofiteerd hebben. Het inzake het Holl.-Inl. onderwijs gevoerde beleid leidde tot depreciatie van dat onderwijs. „In groote lijnen past deze personeelspolitiek van den staat bij het geheele bestel van het economische leven hier te lande, dat immers gericht is op de drainage der rijkdommen dezer natie."

Gewaarschuwd wordt tegen belastingverhooging. Vooral nu de opstand in Hindoestan hierin zijn oorzaak vindt. Men schijnt niets geleerd te hebben van de gevolgen van mr. Fock's politiek. Het blad wekt de groote federatie van Inl. vereenigingen, de P.P.P.K.I., op om op haar hoede te zijn en om een agitatie door gansch Indonesië te overwegen tegen een verzwaring der volkslasten en tegen verwaarloozing der ontwikkeling van de volkswelvaart.

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redactie van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, Obrechtstraat 163, 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Oud-zeeman maakt in nr. 3 van 19 Juli een vergelijking tusschen de voorheen in Indië ongeorganiseerde zeelieden en: De nieuwe Plantersorganisatie, zooals de titel van zijn artikel luidt en wekt daarbij tot toetreding op. De bestrijding van de wasmot (Galleria melonella L, op Java in kasten van Apis indica F, door dr. C. J. H. Franssen (slot). Een belager onzer Kapok- en Vruchtboomen, door H. van Meurs. II slot. — De Kloet en zijn begroeiing. — Een opkomend concurrent voor de thee? (als zoodanig wordt genoemd de Mate in Brazilië, welk land sterk propaganda in Zuid-Amerika maakt. Men heeft in eenige Europeesche landen den smaak van dezen drank al te pakken.

Economisch-Statistische Berichten

Nr. 765 van 27 Aug. heeft een artikel van mr. D. J. Hulshoff Pol: De Indische begrootingspolitiek en de begrooting voor 1931 (de steeds voortdurende, ja zelfs nog verergerende economische depressie in Ned.-Indië heeft de Indische Regeering genoopt om zich bij de opstelling van de begrooting voor 1931 op een geheel ander standpunt te plaatsen dan bij de samenstelling van de vorige begrootingen, zoodat deze het dubbele karakter vertoont van bezuiniging aan den eenen kant op gewone en buitengewone uitgaven en van belastingverhooging aan den anderen kant).

Eigen Haard

Nr. 33 van 16 Aug.: Brandgevaar in Indië, door N. (de schrijver lijkt het 't nuttigst en in de praktijk het best uitvoerbaar, dat het bouwmateriaal gedrenkt wordt in vloeistof, die het onbrandbaar of slecht brandbaar maakt; De bestaande huizen kunnen daarmee worden bestreken).

De Indische Culturen (Teysmannia)

van 16 Juli nr. 14: Chemische behandeling ter bekoming der rustperiode van planten, door F. E. Deny (mededeeling van het Boyce-Thompson Instituut voor plantkundige onderzoeken te Yonkers—New-York). — Bekende en merkwaardige Indische planten in woord en beeld, door dr. Z. Kamerling V (vergiftige cardol bevattende planten: Ancardium occidentale (djamboe) monjet) en Gluta rengas L). — De Piment-oogsters van Jamaica, door Wilder Morse-Royiott (uit „Spice Mill").

De Indische Mercuur

In nr. 35 van 27 Aug. als Berichten van de Afd. Handelsmuseum van de Kon. Ver. „Kol. Instituut" nr. 35: Een proef over de conserveering van klamboegoed, ten behoeve van de tabakscultuur en andere tropische culturen, door ir. W. Spoon.

De Indische Post

van 26 Juli nr. 30: Genève en de Koloniale mogendheden (de schrijver behandelt de poenale sanctie en zegt dat ook inheemschen in deze conferenties vertegenwoordigd zijn, inheemschen, met een anti-gouvernementeele gezindheid. Die dus in dit milieu een willig oor vinden voor elke critiek op de kolonisators, voor elk woord ten gunste van de inheemschen. Een typisch voorbeeld van een dezer is de heer Salim. Hij maakt van de gelegenheid hem te Genève geboden, gretig gebruik om zijn extreme denkbeelden te ontwikkelen tegen het Nederlandsche gezag en die denkbeelden vallen te Genève in goede aarde. Bij lieden, die nu eenmaal het koloniale probleem zuiver en alleen bekijken van den idealistischen kant of bij lieden, die van het koloniale probleeem zoo veel benul hebben als een boer van saffraan.

Voor Nederland is het een groot geluk geweest, dat tegenover Hadji Salim stond een man van de autoriteit als professor Moresco, oud vice-president van den Raad van Indië. Hij heeft eigenlijk in dit milieu eenige colleges gegeven.....

Maar dat niettegenstaande zijn persoonlijken invloed en zijn persoonlijk gezag deze conferentie toch een groot gevaar voor de koloniseerende mogendheden dreigt te worden, blijkt uit de volgende gebeurtenis: Dr. Moresco had voorgesteld de inwerking treding van de conventie in zake den gedwongen arbeid afhankelijk te maken van de ratificatie door de meerderheid der koloniale mogendheden. De voorzitter Thomas vereenigde zich principieel met dit voorstel. Doch de redactie-commissie maakte er bezwaar tegen. Toen werd een compromis gesloten: de conventie zou in werking treden nadat zij door twee koloniale mogendheden zou zijn bekrachtigd.

En het eind van het lied? De conventie kan in werking treden, wanneer twee willekeurige staten haar ratificeeren!

En dus is de toestand nu zoo, dat wanneer Zwitserland en Finland, of Tsjecho-Slowakije en Denemarken tot de ratificatie overgaan, zij inderdaad in werking treedt en dat de voorzitter Thomas elk jaar een gedeelte van zijn rapport aan deze conventie kan wijden, ook al onthouden zich alle koloniale staten.... Is het wonder, dat in Nederland en ook in Frankrijk steeds meer stemmen opgaan om zich te onttrekken aan een dergelijke inmenging van niet geïnteresseerden bij en niet-deskundigen op koloniaal gebied?)

De Ingenieur.

Nr. 31 van 1 Aug. bevat een afbeelding van het gedenkteeken voor Lamminga te Tegal onthuld op 29 April 1930, waarop te lezen staat: „Ter nagedachtenis aan den Hoofdingenieur der B. O. W. ir. A. G. Lamminga. Tegal 1895—1903" en „Ter eere van den grondlegger der moderne irrigatie techniek in Nederlandsch-Indië werd dit gedenkteeken opgericht."

Nr. 32 van 8 Augustus: Onderzoekingen en proefinstallaties voor het machinale bereiden, spinnen en weven van cocosvezels en cocosgarens, door B. G. H. van der Jagt. Een globaal overzicht is gegeven van de oude wijze van het winnen van cocosvezels, momenteel een huisindustrie, alleen in Britsch-Indië toepassing vindende, en van een nieuwe werkwijze, die het mogelijk maakt om cocosvezels en cocosnoten in het algemeen, in fabrieken geheel machinaal te verwerken, welke werkwijze overal toegepast kan worden waar voldoende cocospalmen groeien. Speciaal is de aandacht gevestigd op de bezwaren, die bij het verwerken der cocosbolster ondervonden werden. De technische moeilijkheden zijn overwonnen, doch er zijn heel wat andere moeilijkheden, die Indië nu nog niet zoo'n aanlokkelijk land maken. Het vraagstuk der industrieele verwerking van cocosnoten is echter opgelost. De beschreven proeven hebben ongeveer een

half millioen gulden gekost en zes jaren van ononderbroken arbeid. De machines zijn door een Fransche fabriek opgesteld, de vezelbereiding en spinmachines zijn van Britsch maaksel geweest. Het geheel is tot stand gekomen door Nederlandsche, Britsche en Fransche samenwerking.

De Indische Verlofganger

22 Aug. nr. 3: De Indische Plinius, door S. Kalff (de schrijver wijdt een artikel aan den blinden „Ziener van Ambon", Georg Eberhard Rumphius, een der grootste van Indië's geleerden, de schrijver van Het Ambonsche Kruidboek, de Ambonsche Rariteitskamer en de Ambonsche Historie, die in 1628 in Hanau a/d. Main geboren werd. — Lief en leed uit het leven van den Landsdienaar op Sumatra, door C. Vis—Janssen van Raay.

In- en Uitvoer

van 18 Aug. nr. 33: Een Nieuwe Culture voor Nederlandsch-Indië (naar aanleiding van een schrijven, gericht aan verschillende onzer Indische plantage-maatschappijen, waarin de wenschelijkheid werd uitgesproken om de bestaande productenreeks der Indische Cultures uit te breiden met de „sojaboon", ook omdat Nederland zeer groote bedragen sojaboonen, sojameel, sojaolie voor veevoederkoeken gebruikt. Heel toevallig wordt in „Ne Nieuwe Stem" van 17 Juli nr. 58 een nieuwsblad in Suriname, ook de aandacht op den grooten invoer van sojaolie gevestigd, n.l. in één maand, Mei, 205 vaten, zoodat intensiever bevordering van deze cultuur voor locale consumptie wordt aanbevolen).

Koloniale studiën

Uit 't Juni-nummer: Malaise ter Oostkust van Sumatra, door J. de Waard. — De waarde-schatting van de bezittingen der Landsbedrijven bij de invoering van de Indische Bedrijvenwet, door ir. L. J. de Ven. — De Gouvernementsrechtspraak en de verwarring in het Inlandsch grondbezit in de Minahassa, door mr. F. D. Holléman (voordracht op 15 April 1930 voor de afd. Adatrecht van het Kon. Bat. Genootschap). — Zijn restrictie-maatregelen ten aanzien van de productie om prijsdaling te bestrijden wenschelijk?, door dr. H. M. Hirschfeld (beschouwingen eener inleiding voor de afd. Staathuishoudkunde van het Bat. Gen. voor K. en W. op 6 Juni 1930).

De Kracht (orgaan van den Sumatra Cultuurbond).

Nr. 17 van 1 Aug. De plicht van samenwerking. — Onze Indische tabak. — Een koloniale aangelegenheid van den eersten rang (omzetting concessie in erfpachten ter S. O. K. ,Eind 1931 zal ter S. O. K. voor de eerste maal een landbouwconcessie, van de Arendsburg, afloopen).

Landbouw

Mei afl.: De aardappelcultuur op „Schoonakker" te Pengalengan (Java), door D. Buyze. — Zuurgraadmetingen en grondsuspensies en grondextracten, door ir. Tan Sin Houw.

De Planter

Nr. 463 van 30 Juli: De Indische wettelijke Arbeidsregeling en de Rechtspraak, (lezing van mr. dr. A. Goote te Tebing Tinggi op 19 Juli).

Politiek Economisch Weekblad

van 27 Aug. nr. 48: De komende Gouverneur-Generaalswisseling. — Gezagshandhaving op Curaçao. — De bouw van het Koninkrijk der Nederlanden naar stellig recht, door prof. mr. I. A. Nederburgh. — Onhistorische en gevaarlijke lectuur, door H. J. Slechtenhorst (n.l. het geschrift „Dipa Negara, de Javaansche Vrijheidsheld door E. Rijken.) — Afscheid van den gezaghebber Lampe (van Sint Maarten, een der Bovenwindsche eilanden waarop hij 3 jaren zijn ambt tot groote tevredenheid heeft waargenomen).

Tropisch Nederland

Afl. 9 van 25 Aug.: De zending en de beschaving in Indië, door prof. dr. A. W. Nieuwenhuis. IX. — Een merkwaardige springlans bij de Dajaks, door H. F. Tillema. — Aruba, het goud-eiland, door C. K. Kesler. II.

ZENDINGS- EN MISSIEBLADEN.

Analen van onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart. Sept. nr. Jubelklanken, door Pater H. Geurtjens (herdenking van het zilveren jubileum der eerste missionnarissen op Z.-N. Guinea).

Kruistriomf Sept. Nr. St. Melaniawerk te Bandoeng. — Uitbreiding K. S. B.-gebouw Bandoeng.

De Zendingsbode van Juli: Zendingsfeest te Depok op 2 Aug. — Hoe Depok z'n Stichter herdacht op diens 216en sterfdag, den 28 Juni 1930 (n.l. Chastelein. Depok beteekent: hermitage, verblijfplaats van iemand die in afzondering leeft. — Chasteleins testament 216 jaar. Cornelis Chastelein 1657—1714, 28 Juni.

Suriname

„De Surinamer" van 20 Juli schrijft:

„Gelijk bekend, is bij verordening van 10 December 1920 (G. B. No. 102) de heffing der vergoeding van 15 cent per werkdag, door den huurder van aangevoerde immigranten te betalen ten behoeve van het Immigratiefonds, voor tien jaren geschorst.

Intusschen werd aangekondigd, dat een herziening der Immigratiefonds-verordening was te verwachten, doch thans blijkt, dat deze niet voor het einde des jaars behoeft te worden tegemoet gezien. Tegen dien tijd zou dan de heffing automatisch herleven, aangezien de termijn van tien jaren dan zou zijn verstreken. In verband hiermede heeft de Gouverneur onder dagteekening van 7 Juli bij de Staten een ontwerp-verordening ingediend om den termijn van tien jaren te verlengen tot vijftien jaren."

***

Wij lezen in *„De West"* van 29 Juli:

„De geruchten houden aan, dat het vermoedelijk weldra zal komen tot een samensmelting van Nyrba en Pan American.

Nu weder vinden wij in de Miami Herald van 21 Juli belangrijke beschouwingen over dit onderwerp. Er wordt uiteengezet, dat die samensmelting groote voordeelen zal medebrengen, ook wat betreft de kosten van directie. De Pan American heeft verschillende postcontracten voor het verkeer met de verschillende landen tusschen Miami en de Guyanas. De Nyrba daarentegen heeft postcontracten voor het verder Zuidelijk verkeer, richting Argentinië.

Het blad bevat een interview van Mac Glown, de ook hier welbekende piloot der Nyrba, die hoewel de officieele bevestiging nog ontbreekt, de verwachting uitspreekt, dat de samensmelting binnenkort tot stand zal komen."

***

In hetzelfde nummer lezen wij, dat Dr. Morton Kahn, die op zijn huwelijksreis de laatste weken in Suriname vertoefde, den 29en Juli weer is vertrokken.

***

„De West", schrijvende over den economischen toestand bij de buren noemt het een schralen troost, dat de malaise, die Suriname thans ondervindt, in niet mindere mate in de naburige koloniën heerscht als gevolg van over-productie. Beperken wij den blik tot den naasten kring, zegt het blad, dan zien wij geheel West-Indië ten prooi aan een ernstige crisis, waarvan het einde angstig wordt tegemoetgezien. In Britsch-Guyana heeft bovendien de laatste jaren de emigratie aldaar belangrijk de immigratie overtroffen, een hachelijk verschijnsel in een land dat arm aan bevolking is. Vergelijkt men de cijfers van in- en uitvoer van Britsch-Guyana in 1929 met die van de vorige jaren, dan is er een belangrijke achteruitgang te constateeren. De geheele uitvoerwaarde bedroeg in het afgeloopen jaar $ 11.917.239, dat is 14 pct. minder dan in 1928 en 23¾ pct. minder dan in 1927. De invoerwaarde bedoeg $ 9.179.475 of wel $ 1.164.500 minder dan in 1928.

***

„De Nieuwe Stem" van 12 Juli bericht:

„Bij buitengewone afkondiging in de Official Gazette werd in Br.-Guyana de Suikerprijs geregeld en bij de Tariefverordening van invoerrechten aldaar werd, wat de suiker-invoer betreft, het invoerrecht verhoogd tot 3 dollar, British preferential tariff" en tot 6 dollar per 100 bbs. „general tariff".

***

Sir Cecil Clementi, Gouverneur van de Straits Settlements en Hooge Commissaris van Malakka, die op het oogenblik een officieel bezoek brengt aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, was vele jaren geleden Gouvernements-Secretaris in Britsch Guiana. In dien tijd maakte hij met mevr. Clementi belangrijke reizen in het binnenland van Britsch-Guiana.

Over een dier reizen is bij Fisher Unwin te London in 1920 een zeer interessant boek verschenen: *„Through British Guiana to the Summit of Roraima"*, by Mrs. Cecil Clementi, M. B. E. With fourteen illustrations and a map.

Van dit boek vindt men een bespreking in *„De West-Indische Gids"*, vijfde jaargang 1923-'24) blz. 45—57.

***

„De Maasbode" van 27 Aug. schrijft:

Naar aanleiding van de verschillende berichten en geruchten, welke verspreid werden omtrent plannen der O. H. I. M. inzake boschexploitatie in Suriname, hebben wij ons tot de directie dezer maatschappij gewend, welke ons o.a. het volgende mededeelde.

De te Brussel gevestigde Société Générale d'Industries geraakte door enkele handelingen van haar vertegenwoordigers in Suriname in financieele moeilijkheden. Hoe verward de toestand eigenlijk bij deze maatschappij was, kan o.a. hieruit blijken, dat één der directeuren, zonder dat de maatschappij er kennis van had, zich in Amsterdam bevond in plaats van in Suriname. Daar er toen geen vertegenwoordiging in Suriname was, ofschoon de maatschappij dit zelf niet wist, werd de Société Générale d'Industries ambtshalve in staat van faillissement verklaard. Deze maatschappij bezit groote boschterreinen aan de Corentijnrivier in Suriname. Op verzoek dezer maatschappij heeft toen de heer Bronger van de O. H. I. M. zich ermede belast, te trachten het faillissement vernietigd te krijgen. Met zeer veel moeite en kosten en met volle medewerking der betreffende autoriteiten in Suriname, werd tenslotte het faillissement na betaling der vaststaande vorderingen vernietigd. Door een en ander zag de toekomst er voor de Société Générale d'Industries zeer somber uit, daar er niet voldoende vertrouwen in de maatschappij bestond, om geld voor een nieuwe exploitatie te verkrijgen.

Na langdurige onderhandelingen is de heer Bronger er echter in geslaagd om met medewerking van een kapitaalkrachtige groep, waaronder één der groote Fransche banken een syndicaat op te richten, waarbij aan de O.H.I.M. het uitsluitend recht wordt gegeven tot exploitatie en verkoop der houtsoorten op de conciessies der Société Générale d'Industries. Voorts ligt het in de bedoeling — waarin de heer Bronger echter te beslissen heeft — om nog enkele vorderingen, successievelijk uit de opbrengst van het hout, waarvan de Société Générale d' Industries een royalty krijgt, te betalen, waardoor het mogelijk wordt dat deze maatschappij t.z.t. geheel schuldenvrij wordt.

Het ligt nu in de bedoeling der O.H.I.M. op de bovengenoemde concessies een groot machinaal bedrijf in te richten, zoodat het hout op bestelling in alle maten kan worden geleverd. Zeer spoedig hoopt men reeds de eerste lading te kunnen verschepen. Met een goed opgezet bedrijf zal het volgens den heer Bronger mogelijk zijn, de ver-

schillende tropische houtsoorten, welke thans vooral uit Arfika en Australië worden ingevoerd, van de Nederlandsche markt te verdrijven. Zoo deelde de heer Bronger nog mede, dat van Australië b.v. waarvan jaarlijks duizenden kub. M. hout hier te lande worden ingevoerd, de vracht dubbel zoo hoog is, dan de O.H.I.M. zal te betalen hebben van Suriname naar hier, terwijl de loonen, welke in Australië betaald worden, eenvoudig in geen verhouding staan tot de lage loonen, welke in Suriname worden betaald.

Daar de regeering zelf getoond heeft mede te willen werken, om de consumptie uit te breiden, meent de heer Bronger te mogen aannemen, dat het houtbedrijf in Suriname bij een goed opgezette onderneming een goede toekomst zal tegemoet gaan, waarvan hopenlijk ook de O.H.I.M. de gunstige resultaten zal mogen ondervinden."

Wij vullen het bovenstaande aan met het slot van het onderhoud van *„De Telegraaf"* (av.bl. van 27 Augustus) met den hoer Bronger:

...„Ten slotte is een alles overheerschende factor, dat wij nu een markt kunnen creëeren door ons hout zoo goedkoop ter markt te brengen, dat wij daardoor andere houtsoorten verdrijven. Wij hebben daarbij op het oog het hout uit Arifka, waar men geen bevaarbare rivieren heeft en alles met veel kosten gevlot moet worden naar de kust. De vracht wordt dus veel hooger dan van het hout uit Suriname. De kwaliteit van het Surinaamsche hout is van dien aard, dat het in alle opzichten kan concurreeren. Thans staat voor de O.H.I.M.. de mogelijkheid open om het hout daar te exploiteeren, waar het noodig is en waar het geplaatst kan worden. Men is heelemaal niet meer aangewezen op Nederland alleen en aan de eerste vereischte, dat het hout in goeden toestand hier aankomt, vakkundig bewerkt wordt en niet als tot dusverre geschiedde door boschnegers, kunnen wij ten volle voldoen. Als de regeering de boschexploitatie blijft steunen als tot dusverre, zal de consumptie in Nederland buitengewoon kunnen stijgen en zal het cijfer uit Suriname belangrijk hooger worden dan 6000 M^3. Het ligt in de bedoeling van den heer Bronger om na afwerking van de voor de O.H.I.M. zeer belangrijke transactie onmiddellijk naar Suriname te vertrekken om persoonlijk te zien wat noodig is om tot doeltreffende en economische exploitatie te geraken."

***

Voor hen, die er belang in stellen knippen wij uit *„De West"* van 1 Augustus het volgende:

„Gisteravond heeft in Georgetown een bokswedstrijd plaats gehad tusschen den Surinaamschen bokser Joe Ralph en den kampioen van Demerara, Garraway. Ralph behaalde in de tweede ronde de overwinning door een knockout."

***

Het zal vele Surinamers genoegen doen te vernemen, dat de aardige roman *„Tokosi, het Indiaansch meisje"*, door wijlen Peter H. F. Rikken, in *„De Surinamer"* wordt herdrukt. Het eerste stuk staat in het nummer van 20 Juli (Bijblad).

Curaçao

Door afwezigheid van onzen medewerker moest deze rubriek in dit nummer achterwege blijven.

Uit den Verren Vreemde

Labour. — Indië. — Egypte.

De manier, waarop het Labour-ministerie zich beijvert voeling te blijven houden met hen, die de hoofdleiding der oppositie hebben, zoowel in Britsch-Indië als in Egypte, wordt in Engeland meer en meer het onderwerp van kritiek.

Openlijk wordt bedenking uitgesproken over het onderhandelen van den onderkoning Lord Irwin met Gandhi, die opgesloten zit omdat men zijn zienswijze en zijn practijk verderfelijk acht.

Als onderhandelaars treden hierbij op de gematigde nationalistische leiders: Sir Taj Bahadoer Saproe en Dzjayaker. Zij bezochten den Mahatma in zijn gevangenis en zij hadden den 26 Augustus te Simla weer een onderhoud met den Landvoogd.

Over Saproe vinden wij vermeld, dat hij de leider is der Indische liberalen. Hij heeft destijds een belangrijk aandeel gehad in het samenstellen van het bekende door Pandit Motilal Nehroe — thans ook opstandige — opgestelde toekomst programma. Nehroe beschouwt hem nu als een afvallige, ja als een verrader, terwijl hij toch niets doet dan aan dit programma vast te houden. Saproe is voorzitter der advokatenkamer van Allahabad, waar hij een schitterende praktijk heeft. Hij heeft reeds deelgenomen aan de besprekingen door lord Irwin en Gandhi vóór het congres van Lahore gehouden, die toen op een teleurstelling uitliepen.

In het *Berliner Tageblatt* van 6 Aug. gaf Ayi Tendoelkar een correspondentie uit Allahabad, waar in hij zegt uit den mond van Saproe deze verklaring te kunnen weergeven: „De congresmenschen noemen ons verraders. Ik zou wel eens willen weten, hoe zij van ons kunnen verwachten, dat wij ons zouden aansluiten bij hun strijd, wanneer wij niet weten welke soort van regeering de tegenwoordige zal hebben te vervangen. Wij allen hebben de Simon-commissie geboycot en wij dwongen de regeering tot het aanbod der ronde-tafel-conferentie, hetgeen een veelbeteekenend aanbod is. En toch hebben de congresmenschen zich plotseling van ons gescheiden. De beweging tot weigering van de burgerlijke gehoorzaamheid is tot zekere hoogte te billijken door de groote ontevredenheid van het Indische volk. Zij berust echter op grondslagen, die, indien de beweging werkelijk uitwerking heeft, er toe kunnen leiden, elke gemeenschapsorde te ondermijnen en den arbeid van elke regeering onmogelijk te maken. Ook ons verlangen is gericht op het spoedig krijgen van dominion-status, maar wij zien ons verplicht eerlijk te erkennen, dat zekere waarborgen noodzakelijk zijn, al zou 't ook maar zijn voor den tijd, waarin Indië zich naar democratische beginselen te ontwikkelen heeft. Wij hebben immers al een duidelijk voorbeeld voor oogen, hoe zijn de ministerplaatsen tot middelpunt geworden van gemeenschappelijke intrigues! 't Is mooi en wel te zeggen, de mohammedaansche kwestie zal van zelf tot een oplossing komen. Wil men een tijdperk van regeeringloosheid vermijden, dan kan ik niet inzien, dat men de oplossing van dit probleem aan het toeval mag overlaten. Ik ben beslist tegenstander van de revolutionnaire beweging. Ook kan ik mij niet verzoenen met de gedachte van een arbeidersrepubliek of soortgelijken *onzin*. Het voorbeeld van Rusland is niet aanmoedigend. Het voorbeeld van Turkije trekt mij meer aan. Ik ken de toestanden daar goed. Ik ben wat men een *bourgeois* noemt. Ik heb mijne verlangens, die om bevrediging vragen, ik moet mij kunnen bewegen en wensch mijn vrijheid te hebben. Bij wisseling van regeering wil ik een en ander gewaarborgd zien.

De congresmenschen zeggen, dat men van onze stem niets verneemt in den lande. Hiervan is veel aan. Maar een volk, zoo onderdrukt als het Indische, schenkt altijd gehoor aan radikale leuzen. Wanneer iemand morgen met een program voor den dag komt dat nog radikaler is en nog mooiere beloften ten beste geeft, dan krijgt hij dadelijk vele volgelingen. Maar het is niet eerlijk, het is lichtzinnig het volk meer voor te houden, dan men verantwoorden kan".

Wij deden deze aanhaling hier om er den man uit te laten kennen, die voor lord Irwin met Gandhi onderhandelt. In Engeland wordt deze manier van doen, zooals gezegd, gegispt, als beneden de waardigheid van den onderkoning en van de Britsche regeering, onder wier verantwoordelijkheid de landvoogd handelt.

Omtrent het besprokene op de bovenvermelde bijeenkomst te Simla op 26 Augustus werd medegedeeld, dat de onderhandelaars de boodschap van Gandhi brachten, dat hij slechts wil meedoen aan de z.g.n. ronde tafelconferentie op voorwaarde, dat daar over de invoering van dominion status zal worden onderhandeld op een andere wijze dan de Londensche regeering zich dit voorstelt. Lord Irwin had hem namelijk doen weten, dat bij die (in November) te Londen te houden conferentie slechts *besprekingen* kunnen worden gehouden en *voorstellen* kunnen worden geformuleerd, welke dan aan de regeering kunnen worden voorgelegd. 't Is aan de Britsche regeering om verder over 't lot dier voorstellen te beslissen en deze c.q. via parlement en hoogerhuis tot een bestemming te brengen. Aan een conferentie, die, onder meer, ook dit punt op deze wijze in haar besprekingen zal kunnen opnemen, wenschen de leiders der Indische oppositie niet deel te nemen. Indië moet over zijn eigen lot mee kunnen beslissen.

Naar de overtuiging van hen, die de politiek der Labourregeering in Indië afkeuren, moedigt deze door dergelijke onderhandelingen de verzetspartij aan.

Daar een bericht van 1 September melding maakt van het afbreken der besprekingen door lord Irwin, mag men aannemen, dat de regeering ook tot gewijzigd inzicht is gekomen. De slechte indruk kan, door zulk herhaald veranderen van gedragslijn, echter nog verergerd zijn.

En nu Egypte.

Er zijn er die meenen, dat de Hooge Britsche commissaris in Egypte, sir Percy Loraine, zijne regeering wil voorhouden, dat hij haar politiek t.a.z. van de Wafdpartij, die, zooals men weet, daar sterke oppositie tegen koning Foead voert, niet verder wenscht te steunen. Hij brengt momenteel een verlof door te Londen en dit wordt met het vermelde voornemen in verband gebracht.

Zooals men zich herinneren zal, is 't ministerie Nahas Pasja, dat uitsluitend uit Wafdmannen bestond, afgetreden nadat eerst een poging, gedaan om met de Britsche regeering tot overeenstemming te komen over de termen van een nieuw tractaat, door te vèr gaande eischen van de Wafd, mislukt was, en nadat ook koning Foead zich genoopt had gezien te weigeren in te gaan op een eisch tot verandering der grondwet, waardoor de Wafd zich blijvend de alleenheerschappij wilde verzekeren. Daarop is Sidky Pasja als premier opgetreden. Het parlement werd naar huis gezonden. Er ontstonden bloedige relletjes, door de Wafdleiders tegen de regeering op touw gezet. Toen de regeering flink weerstand bood, besloot de Wafd tot andere maatregelen over te gaan, o.a. 't uitschrijven van de burgerlijke ongehoorzaamheid.

De houding van het ministerie Mac Donald is 'n zeer eigenaardige geweest. Henderson, de minister van Buitenlandsche zaken, heeft Engelands neutraliteit in deze Egyptische binnenlandsche aangelegenheid willen doen uitkomen, door Nahas Pasja, den leider der verzetspartij, op gelijken voet te behandelen als Sidky Pasja, den minister-president.

Wij hebben hiervan eerder voorbeelden aangehaald. Hieraan is nu een toe te voegen. Sir Loraine heeft een diplomatieke lunch aangeboden aan Nahas, mede zaten aan de gezanten van Italië en van de Vereenigde Staten; twee dagen daarna ontving Sidky een dergelijke uitnoodiging, hij antwoordde met een protest tegen deze herhaalde wijze van steunen, ja van voortrekken, van de verzetspartij.

In het Britsche parlement heeft Winston Churchill de Regeering over haar Egypte-politiek gevoelig de les gelezen.

Thans vragen de Engelsche bladen aandacht voor

't bericht, dat de Britsche hooge commissaris in Egypte het voornemen heeft tijdens zijn verlof te Londen Henderson tot een ander inzicht in de Egyptische politiek te brengen. De Engelschen in Egypte keuren die politiek af. Zij veroordeelen ook zeer 't plan van een bezoek door Labour-parlementsleden aan Egypte te brengen, dat in menig opzicht ongewenschte gevolgen zal kunnen hebben. Sir Loraine zou ook deze aangelegenheid ter sprake willen brengen. Met dit voornemen wordt in verband gebracht, dat hij vóór zijn vertrek uit Caïro het verzoek van Nahas, om een onderhoud, heeft afgewezen, zij 't met de verklaring erbij, dat hij gaarne de persoonlijke relaties wil blijven onderhouden.

Ingezonden

„Comité Pa van der Steur".

Verantwoording van de gelden, ontvangen tot ulto. Augustus 1930 ten behoeve van de Oranje-Nassaustichting van den Heer Joh. van der Steur te Magelang.

Ontvangsten:

Door middel van den Postgirodienst	*f* 4483,11	
In contanten, postwissels, toezendingen, per brief, persoonlijk afgedragen giften, enz. ...	„ 1156,45	
Totaal	*f* 5639,56	

Uitgaven:

Onkosten voor drukwerk, porto's en telegram	*f* 69,06	
Afgedragen aan Pa van der Steur door tusschenkomst van het Agentschap den Haag van de Ned. Handel Mij.	„ 5570,50	
		f 5639,56

Aldus opgemaakt door den Algemeen Secretaris-Penningmeester der Ver. Oost en West, tevens Penningmeester van het Comité Pa van der Steur en ten zijnen overstaan nagezien en accoord bevonden.

Den Haag, 1 September 1930.

De Penningmeester voornoemd,
(w. g.) VAN DER BRUGH.

De gecommitteerden:
(w. g.) VAN PESKI.
(w. g.) HARSVELD.

Gezien de Voorzitter:
(w. g.) R. ZUIJDERHOFF.

Het Comité uit de Vereeniging „Oost en West" tot inzameling van gelden ten bate van het Gesticht „Oranje-Nassau" te Magelang, hetwelk zich in Juni gevormd heeft teneinde tegemoet te komen aan den wensch van Pa van der Steur, om ter gelegenheid van zijn 65en verjaardag zijne Stichting te willen gedenken, heeft hiermede zijn taak beëindigd. Mochten nog meerdere giften inkomen, dan zullen deze gaarne worden aanvaard en afgedragen aan het Comité van Bijstand, Parklaan 6 te Zeist.

Een woord van hartelijken dank tenslotte aan allen, die bijgedragen hebben tot het verkregen resultaat, dat schitterend genoemd mag worden.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling Apeldoorn.

Woensdagavond *17 Sept. 8 uur* in de groote zaal van „La Bordelaise", lezing met lichtbeelden over de *Boschnegers van Suriname* en hunne medische verzorging door den Weleerw. Heer *H. M. Bielke*, benoemd praeses der Ev. Br. Gemeente in Suriname.

Leden met twee introducee's vrijen toegang. Begunstigers persoonlijk vrijen toegang. Verdere introductie à f 0.25 per persoon. S.v.p. contributiekaart meebrengen. Volgende avonden pl.m. half October en half November.

Voor 1931 zijn reeds in voorbereiding de volgende filmvoorstelling van den heer *H. F. Tillema* en Expositie met lezing van *prof. Ernst Volbehr.* Werft leden!!!

HET BESTUUR.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

Beleefde mededeeling, dat het secretariaat is overgebracht van Hoogezand naar Groningen, Nassauplein 11a, postgiro No. 70435.

De secretaris-penningmeester,
J. FRANKE.

Van onze Adverteerders.

Verplaatsing Dans-Instituut H. J. Timmer.

Het Dans-Instituut van den heer en mevrouw H. J. Timmer, dat gedurende ± 3 jaar gevestigd is geweest aan de Kon. Emmakade 133, Den Haag, is met ingang van 1 Augustus j.l. verplaatst naar Archimedesstraat 64, bij de Groot Hertoginnelaan.

Duinoord en omgeving is met deze vestiging een goede Dansschool rijker geworden. Het Instituut is gezellig en intiem ingericht met schitterenden parketvloer, Ibach-vleugel en electr. Gramophoon-versterker.

Buiten het moderne dans-onderricht, specialiseeren de heer en mevrouw Timmer zich tevens in het geven van Rhythmische gymnastiek en -dans, waarvoor clubjes gevormd worden voor dames en meisjes van elken leeftijd. Ter verkrijging van een harmonisch ontwikkeld lichaam en ter bevordering van gracie en lenigheid is bedoelde gymnastiek, welke volgens speciaal Duitsche methode gegeven wordt, bijzonder geschikt.

Voorheen reeds een druk bezochte gelegenheid van Indische verlofgangers, zal het Dans-Instituut H. J. Timmer, na zijn vestiging in een speciaal Indische wijk, stellig het aangewezen adres zijn voor hen, die zich gedurende hunne repatrieering in Modernen of Rhythmischen dans willen bekwamen.

Voorwaarts Kalender 1931.

De Vereeniging van gepens. en gegageerde militairen v. h. leger in Ned. Oost- en West-Indië: „Voorwaarts", bood ons aan zijn fraai uitgevoerden met Indischen motieven versierden driemaandelijkschen kalender 1931.

Het batig saldo van dezen kalender is bestemd voor het Hulpfonds bij overlijden waarvan de uitkeeringen geschieden aan weduwen en weezen van oud-Indische militairen beneden den rang van officier.

Dit goede doel reeds maakt elke aanbeveling tot steun dier Vereeniging door middel van den kalender overbodig. Moge dan het debiet de rechtmatige verwachting van Voorwaarts overtreffen!

Giften gelieve men te doen toekomen aan den heer M. Gompes, Hommelstraat 46, Arnhem. Postrek. 123045.

Men behoorde er zich nooit over te schamen te erkennen ongelijk te hebben gehad; men geeft er slechts in andere woorden mee te kennen, dat men vandaag verstandiger is dan men gisteren was. (De Zakenwereld).

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Ledenlijsten.

De nieuwe ledenlijsten der Vereeniging zijn ad f 2.50 verkrijgbaar bij het Algem. Secretariaat Korte Voorhout 6.

Jaargang 1929 „K. W."

Volledige jaargang Kol. Weekblad 1929, verkrijgbaar bij het Alg. Secretariaat ad f 5.— p. jaargang.

VAN DE REDACTIE.

Luchtpostverkeer met Nederlandsch-Indië. *)

Hervatting der vluchten-Tarieven.

Eind September a.s. wordt een geregelde veertiendaagsche luchtdienst voor postverkeer tusschen Nederland en Ned.-Indië ingesteld. Teneinde in Indië een reserve-toestel te verkrijgen, zijn de eerste 2 vertrekdata echter met een tusschenruimte van één week vastgesteld. De vliegtuigen vertrekken des morgens om 6 uur van Schiphol, te beginnen op 25 September en 2 October a.s. en vervolgens des Donderdags om de 14 dagen.

Met dezen dienst zal gewone en aangeteekende correspondentie (geen stukken met aangegeven waarde) worden verzonden naar Syrië, Irak (Mesopotamië), Perzië, Britsch Indië (met Birma), Siam, Indo China, Straits Settlements, Ned.-Indië en verder gelegen landen.

Het luchtrecht, *boven de gewone porten en rechten te voldoen*, bedraagt voor Ned. Indië: briefkaarten en postwissels 30 cent per stuk; voor brieven en overige stukken tot en met 5 gram: 30 cent, boven 5 t/m. 20 gram: 75 cent en verder 75 cent voor elke 20 gram.

Voorts bedraagt het luchtrecht voor elke 20 gram voor Syrië: 15 cent, Irak en Perzië: 30 cent, Britsch Indië en Birma: 40 cent, Siam, Indo China en Straits Settlements: 60 cent en voor landen verder dan Ned. Indië: 75 cent.

Voor het gewone port moet men gewone frankeerzegels gebruiken, voor het luchtrecht kunnen zoowel gewone als luchtpostzegels worden gebruikt.

Op de postkantoren zullen verkrijgbaar worden gesteld omslagen en papier, vervaardigd van licht materiaal en tesamen wegende 5 gram tegen den prijs van 2 cent (voor één omslag + één vel).

De vluchten uit Ned.-Indië naar Nederland vangen aan op 17 October en vervolgens des Vrijdags om de 14 dagen. Door de keuze van deze vertrekdata wordt o.a. bereikt dat, zoowel in Nederland als in Ned.-Indië een brief welke per luchtmail wordt ontvangen, nog dezelfde week met het retourvliegtuig beantwoord kan worden.

Personen, die luchtpostcorrespondentie naar Ned.-Indië wenschen te verzenden doch aldaar geen relaties hebben, kunnen deze stukken adresseeren aan het Hoofd van de Afdeeling Vervoer Posterijen te Bandoeng. Deze zorgt voor de terugzending der stukken, indien de daarvoor verschuldigde kosten zijn bijgevoegd of toegezonden. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van Indische frankeer- en luchtpostzegels (verkrijgbaar aan de z.g. verzamelaarsloketten of op schriftelijke aanvraag bij den Directeur van het postkantoor te Amsterdam) of van antwoord-coupons (waarde in Indië: 15 cent).

In het bijzonder wordt er nog de aandacht opgevestigd, dat door den Nederlandschen postdienst maatregelen zijn genomen, dat de uit Indië per vliegtuig ontvangen correspondentie — onvoorziene omstandigheden voorbehouden — te Amsterdam, 's Gravenhage en Rotterdam nog op den dag van aankomst van het vliegtuig in de laatste bestelling wordt bezorgd en in alle andere plaatsen in Nederland met de eerste bestelling van den volgenden dag.

*) Intusschen is, naar men weet, een staking onder de K. L. M.-vliegtuigbestuurders uitgebroken, zoodat het bovenstaande waarschijnlijk nog wel een nadere bevestiging zal behoeven. — Red. K. W.

Zuiderzeevisscherij-tentoonstelling.

Wij vestigen gaarne de aandacht onzer leden op de buitengewoon belangwekkende tentoonstelling, welke van 25 Aug. tot 6 Sept. te Enkhuizen wordt gehouden. De tentoonstelling is een bezoek ten volle waard. Over de aangenaamste reis daarheen geeft het Reisbureau Amova, Korte Poten 25, Den Haag, tel. 17666, gaarne nadere inlichtingen.

Nederlandsche Jaarbeurs.

Wij ontvingen de pakkend ontworpen en fraai uitgevoerde reclameplaat voor de 23e Nederlandsche Jaarbeurs, die van 9 t/m. 18 September a.s. te Utrecht zal worden gehouden. De plaat is ontworpen door den artiest H. Pieck en uitgevoerd door de Steendrukkerij „De Maas" te Rotterdam.

Indische Leergangen.

Uit het programma van de 's Gravenhaagsche Volksuniversiteit 1930-31 blijkt, dat een aantal cursussen aan Indische onderwerpen zijn gewijd, welke wij gaarne in de aandacht van onze leden aanbevelen.

Wij vinden genoemd een leergang over de groote cultures in Indië van den heer K. van der Veer te Oegstgeest; een over de Volkskunst in den Indischen Archipel van den heer J. C. Lamster te 's Gravenhage, met daaraan verbonden een bezoek aan het Koloniaal Instituut te Amsterdam; een betreffende Indië in 't algemeen van Dr. W. G. N. v. d. Sleen te Haarlem; een betreffende de aanstaande Koloniale tentoonstelling te Parijs en dergelijke, wat daar zal zijn te zien van prof. L. van Vuuren te Utrecht en voorts is het Bestuur der Volksuniversiteit erin geslaagd om Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje te Leiden, bereid te vinden een leergang van vier avonden te wijden aan den Islam.

Het uitvoerige programma van de Volksuniversiteit geeft nadere bijzonderheden over deze leergangen. Indien men zich wil doen inschrijven voor den leergang van den heer K. van der Veer, dan moet dit bij voorkeur geschieden voor 20 September, aangezien dan reeds over het al dan niet doorgaan van dien leergang zal dienen te worden beslist. Het zou zeker te betreuren zijn, indien een dezer aan Indië gewijde leergangen niet zou kunnen plaats hebben.

Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië.

J. L. M. de Keijzer, leeraar M. O. in N.-I., Overtoom 504II, Amsterdam (W.); G. Gelling, onderwijzer o.l.o., Hoogstraat 37, Winschoten; J. G. Post, onderwijzer, Heerensingel 41, Weesp; W. Koningstein, onderwijzer, Julianakade 17, IJmuiden; A.Hoogerwerf, taxidermist bij het Zoöl. Museum van 's Lands Plantentuin, Kortenaerstr. 33D, IJmuiden (O.); dr. R. Remmelts, hoogleeraar a. d. Geneesk. Hoogesch. te Batavia, Koninginneweg 99, Amsterdam (Z.); ir. H. Pomes, ing. 3e kl. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Simonsstraat 94, Delft; J. H. A. van As, hoofdonderwijzer o.l.o., Dorpstraat 75, Heel bij Roermond.

Vele menschen, die zich verwonderen, waarom ze niet meer zijn dan ze zijn, hebben goede stof in zich; ze zijn energiek, volhardend en hebben voldoende kansen. Het gaat er heelemaal om, de onnuttige takken te snoeien en zijn geheele kracht te werpen op iets, dat telt. (De Zakenwereld).

In Nederland aangekomen verlofgangers.

F. W. van Santwijk, controleur 1e kl. b. h. B.B., Suezkade 34, Den Haag; mr. L. M. Cahen, voorz. v. d. Landr. te Sitoebondo, Harmoniehof 27, Amsterdam (Z.); O. Ph. van der Meijde, teek. burg. ambt. b. d. Top. dienst van Merlenstraat 75, Den Haag; H. W. Hazenberg, onderw. 1e kl. b. h. O. W. L. O., p. a. J. Kloosteman, Voorst (Geld.); C. F. A. de Costa, wd. hoofdradiocomm. b. d. P. T. T., Groothertoginnelaan 107, Den Haag; J. F. Engelenburg, boscharch. 1e kl., 2e Emmastraat 168, Den Haag; J. F. Post, hoofdagent van politie 1e kl., Laurierstraat 69, Amsterdam; H. J. Smit, hoofdagent van politie 1e kl., Meidoornplein 45, Haarlem; H. J. Friedericy, contr. 1e kl. b. h. B. B., Torckstraat 26, Velp (Geld.); W. van Aadonk, techn. ambt. 2e kl. b. d. P. T. T., Newtonstraat 65I, Amsterdam; W. L. Wasch, opz. 1e kl. b. d. S.S., Halleystraat 7a, Den Haag; E. Th. Kletks, techn. ambt. 3e kl. b. d. P. T. T., Irisplein 53, Den Haag; F. Laurens, hoofdcomm. b. h. hoofdkantoor der I. U. A., Sneeuwklokjesstraat 8, Den Haag; P. Tjio, stationsklerk 1e kl. bij d. S.S. Sneeuwklokjesstraat 8, Den Haag; P. Blok, opperhoutvester bij het Boschwezen, van Bleiswijkstraat 20, Den Haag; A. Voets, plaatsv. insp. van het W. L. O., Helenastraat 46, Den Haag; Z. G. van der Toom, onderw. 3e kl. bij het O. W. L. O., Harderwijk; W. E. Jaspers, boscharch. 1e kl., Obrechtstraat 463, Den Haag; J. Kopelle ambt. 3e kl. bij den dienst der I. U. A., pension Henan, Ommen (O.); jhr. E. J. v. d. Brandeler, contr. bij den dienst der Land. Inkomsten, Eikstraat 5, Den Haag; H. Huyding, comm. bij het dep. van L. N. H., H. T. O. Den Haag; J. Meijnderts, comm. bij het Kant. dienst v. h. B.B., Sweelinckstr. 111, Den Haag; M. G. Nowack, stationscomm. bij de S.S. 1e Sweelinckstraat 31, Den Haag; C. E. Croes, res. v. Bodjenegoro, Kon. Emmakade 156, Den Haag; P. M. Huisman, adm. bij de S.S., p.a. Ned. Handel-Mij., Den Haag.

Met Pensioen.

A. C. Deenink, dir. opl.-school Inl. Ambt. te Bandoeng, Badhuisweg 21, Scheveningen; H. V. Schaap, werktuigkundige bij den dienst der S.S., Boekweitstraat 18, Tilburg; I. J. Milhorn, hoofd van het bedrijf der P.T.T., van Slingelandtstraat 39, Den Haag; H. J. Coops, afd. hoofd der P. T. T., Vogelkersstraat 13, Den Haag.

Financieele Berichten.

Opgave van de N. V. Haagsche Boaz-Bank,

Molenstraat 45, Den Haag.

Noteeringen ter beurze van Amsterdam.

		25 Aug. 1930	29 Aug. 1930
Aandeelen	Koloniale Bank	149	$151\frac{1}{2}$
„	Ned. Ind. Handelsbank .	$130\frac{1}{2}$	$125\frac{1}{4}$
Cert. aand.	Ned. Handel Mij. . .	$144\frac{1}{2}$	$144\frac{1}{2}$
Aandeelen	Alg. Exploratie Mij. . .	$126\frac{1}{2}$	147
„	Kon. Petroleum Mij. . .	$355\frac{7}{8}$	$366\frac{3}{4}$
„	Rubber Cult. Mij. A'dam.	$91\frac{3}{8}$	$93\frac{3}{4}$
„	Ned. Ind. Suiker Unie .	$164\frac{1}{2}$	155
„	Ned. Scheepvaart Unie .	136	138
„	Handelsverg. A'dam . .	379	$372\frac{1}{2}$
„	Deli Batavia Maatschappij	$260\frac{1}{2}$	$262\frac{5}{8}$
„	Deli Maatschappij . . .	$252\frac{1}{2}$	264
„	Senembah Mij.	278	$291\frac{1}{4}$
„	Deli Spoor	151	150
„	Ned. Ind. Spoorweg Mij.	$149\frac{3}{4}$	149
„	Philips Gloeil. (nieuwe) .	285	$306\frac{1}{2}$
Cert. aand.	Margarine Unie	$219\frac{1}{4}$	$249\frac{3}{4}$

Wisselkoersen	Verkoop
Londen	$12.08\frac{1}{2}$
New York Cable	$2.48\frac{3}{16}$
Berlijn	$59.27\frac{1}{2}$
Parijs	$9.76\frac{1}{2}$
Brussel (Belga)	34.69
Zurich	48.26
Weenen	35.10

Leden van „Oost en West"

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede steunt gij de belangen van de Vereeniging.

Zorg wordt verdreven door actie. Wanneer iets u drukt, doe er dan terstond wat aan, ook al brengt dit nog geen oplossing. Elke daad, aan een moeilijkheid gewijd, geeft u een gevoel van voldaanheid, dat uw zorg verlichten zal. (Maandblad „Succes").

Mutatiestaat van 27 Augustus tot 3 September '30

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
C. L. Kühr, Landrechter te Madioen, Residentslaan 16.	Hoofdvertegenwoordiger in N.-I.
M. Bouwensch, administrateur S.f. Garoem, halte Garoem, O.L.	Hoofdvertegenwoordiger in N.-I.
J. Niemeier, Sumatralaan 6, Hilversum, f 5.—.	Ir. J. R. Breemer.
F. Lotgering, Euterpestraat 62, Amsterdam.	Secretaris afdeeling Amsterdam.
M. Ph. van Romondt, Weimarstraat 143, Den Haag, f 5.—.	Eigen aanmelding.

Nieuwe begunstigers:

P. H. van Groningen, Industrieel, Esschen (Belg.) — J. B. H. Lamberts, Particulier, Esschen (Belg.)

Afschrijvingen:

A. Th. L. van der Land, Leliegracht 21, Amsterdam (Met. ult. Dec. 1930) — Ir. A. J. C. van Kellner, te Utrecht. (Overleden).
P. H. Hoets, Frankenslag 139, Den Haag, (Met ult. Dec. 1930). — Dr. Couvee, Den Haag.

Adresveranderingen:

W. L. Einthoven, van St. Légier-sur-Vevy terug naar Den Haag, v. Weede v. Dijkveldstr. 55.
P. E. Maier, van Landhuis Hennie te Vierhouten bij Nunspeet, terug naar Den Haag, 2de Schuytstraat 287.
Th. D. Struick, van Nijmegen, St. Annastr. 185, terug naar Den Haag, Dunklerstr. 21.
R. Zuyderhoff, van Landhuis Klinkenberg, Ede, terug naar: Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 4.
J. P. Donk, van Stijntjes Duinstraat 23, Noordwijk, aan Zee terug naar Dieren, Stationsplein 14.
Prof. T. J. Bezemer, van:Duinweg 28, Santpoort Station terug naar Wageningen, Lawicksche Allée 17.
Mr. Dr. P. H. W. G. Helm, van Varkevisserstraat 34, Katwijk aan Zee, terug naar Zeist, Broederplein 9.
D. de Looze, van Weststraat, Haamstede (Z.), terug naar Soestdijk, Praamgracht 7.
W. R. Menkman, van de Veldhoeve, Dijkerhoek bij Deventer, terug naar Amsterdam (Z.), Euterpestraat 112.
J. R. Davijt, Rotterdam, N. Binnenweg van 185 naar 390 B.
W. A. G. Jenny, van Hotel Régina Chamonix Les Praz naar villa Dubochet 15 te Clarens (Suisse).
J. G. Meurs, arts van Pieter Lastmankade 3huis, Amsterdam naar Valeriusplein 28, aldaar.
E. L. Boissevain, Court van Statenlaan 97, Den Haag, naar Statenlaan 2, aldaar.
D. J. van Gelder, van Maetsuyckerstr. 50, Den Haag naar Charlotte de Bourbonstraat 80, aldaar.
J. H P.. de l'Ecluse, van Velp naar Amsterdam Koninginneweg 239.
W. J. Coenen, van Den Haag naar Nice, Avenue Marie Christine 8, Villa les Tamaris.
Mevr. H. J. de Kruijf, van Amsterdam naar Wageningen, Belmontelaan 8.
K. W. L. Bezemer, Ass. Resident, van Buitenzorg naar Nederland.
W. H. Hoogland, van Bandoeng naar Utrecht Poortstraat 3.
Mevr. J. de Booy—van Ledden Hulzebosch, thans te Pamekasan, Madoera.
A. H. Haak, van Reinkenstraat 4a, Den Haag naar Nassau Dillenburgstr. 38, aldaar.
A. Verheul Jr., van Weltevreden naar Benthuizen, Z.H.
J. Oudemans, van Ginneken naar Gallspach (ober-Oesterreich) hotel Bayrischer Hof.
Johan Toot, van Laren, N.H., naar Weltevreden, Djamboelaan 1.